

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: hariduskorraldus

Kärt Kao

LASTEVANEMATE TEGEVUSED KODUÕPPES JA NENDE ARVAMUSED KODUÕPPE
EELISTEST, KITSASKOHTADEST JA ARENDUSVÕIMALUSTEST
magistritöö

Juhendaja: haridusteooria lektor Karmen Trasberg (PhD)

Tartu 2018

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus.....	3
1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1. Koduõpe Eestis	6
1.2. Koduõppe kasuks otsustamise põhjused.....	7
1.3. Koduõppe eelised.....	8
1.4. Koduõppe võimalikud kitsaskohad.....	10
1.5. Koduõppe protsess.....	12
1.6. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	13
2. Metoodika	14
2.1. Valimi kirjeldus.....	14
2.2. Andmekogumismeetod	16
2.3. Andmete analüüs.....	17
3. Tulemused	20
3.1. Lastevanemate kirjeldused koduõppe protsessist.....	20
3.2. Lastevanemate arvamused koduõppe eelistest	27
3.3. Lastevanemate arvamused koduõppe kitsaskohtadest.....	33
3.4. Lastevanemate arvamused koduõppe arendusvõimalustest.....	36
4. Arutelu	40
Kokkuvõte.....	46
Summary.....	48
Tänuõnad.....	50
Autorsuse kinnitus	50
Kasutatud kirjandus	51
Lisa 1. Intervjuu küsimuste kava	
Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust	
Lisa 3. Väljavõte transkriptsioonist	
Lisa 4. Koodidest kategooriate moodustumine teise uurimisküsimuse näitel.	

Sissejuhatus

Koduõpe seadustati Eestis 1992. aastal (Eesti Vabariigi Haridusseadus, 1992). Eestis rakendatakse koduõpet kahel juhul: koduõpe tervislikel põhjustel, mida rakendatakse juhul kui õpilase tervise seisund ei võimalda tal kooli päevakavas ettenähtud õppes osaleda ning koduõpe vanema taotlusel, mida rakendatakse juhul kui lapsevanem soovib põhiharidust omandava õpilase õpet iseseisvalt korraldada. Mõlemal juhul toimub õppetöö valdavalt koolist eemal. Erinevus seisneb selles, et koduõpet tervislikel põhjustel korraldab kool, lapsevanema taotlusel koduõppel olles on õppe korraldajaks ja finantseerijaks lapsevanem, kes vastutab ka õpitulemuste saavutamise eest (Koduõppe ja haiglaõppe..., 2018). Antud töös keskendutakse neist viimasele.

Lapsevanema taotlusel koduõppel olevate laste hulk on viimastel aastatel Eestis järjekindlalt tõusuteel: kui aastal 2012 oli koduõppel lapsevanema taotlusel 88 last, siis aastal 2017 oli neid lapsi juba 368 (EHIS, s.a.).

Seni ei ole Eestis koduõpet ja sellega seonduvat väga palju uuritud. Iseäranis napilt on töid, mis on keskendunud koduõpet praktiseerivate lapsevanemate tegevuste, kogemuste ja hinnangute uurimisele. 2006. aastal ilmus Karmen Trasbergi ja Hanna Kruusamägi artikkel „Koduõpetuse võlud ja valud - USA ja Eesti kogemus“. Artiklis tutvustati USA koduõppe korda ning toodi võrdlevaid näiteid ka Eestiga. Samuti kirjeldati artiklis koduõppe eeliseid ja puudusi lapsevanemate hinnangute läbi ning selgitati põhjuseid, miks vanemad on otsustanud oma lapsed koduõppele jätta (Trasberg & Kruusamägi, 2006). Järgneval aastal kirjeldas Jane Siigur oma magistritöös koduõppe korraldust Eestis ning uuris hinnanguid koduõppe erinevatele vormidele, kirjeldades oma kogemust koduõpetajana ning viies läbi 4 intervjuud (Siigur, 2007). Kadri Tammar uuris oma 2010. aasta magistritöös, milline on kooli ja kodu vaheline koostöö olukorras, kui lapsevanem on koduõppe kasuks otsustanud omal soovil. Tammar viis läbi 4 intervjuud, võrreldes muuhulgas lapsevanemate ja kooli vahelise koostöö erinevust traditsioonilises koolis ja waldorfkoolis (Tammar, 2010). Hanna Kruusamägi kirjeldas oma 2011. aastal kaitstud magistritöös Eesti ja USA Kansase osariigi koduõppe perede kogemusi viies läbi 3 intervjuud Eestis ja 3 Kansase osariigis (Kruusamägi, 2011). Uuritud on ka linna- ja maakoolide õpetajate arvamusi koduõppest, misjuures keskenduti eelkõige koduõppele tervislikel põhjustel ning koduõppele käitumis- ja õpiraskustega õpilaste puhul (Kõlli, 2013). Aastal 2014 uuris Viktoria Popova oma lõputöös 8 koduõpet

praktiseeriva perekonna näitel, millised on koduõppe valikut mõjutavad motiivid ja sotsiaaldemograafilised tegurid Eestis (Popova, 2014). Eelnimetatutega tutvunud, otsustas töö autor oma uurimuses keskenduda koduõpet vanema taotlusel praktiseerivate vanemate tegevustele koduõppe protsessis, nende arvamustele ja kogemustele.

Lapse edukaks toimetulekuks on üheks oluliseks valdkonnaks sotsiaalne areng. Levinud hirm on, et koduõppel oleval lapsel jääb sotsiaalsetest oskustest puudu. Seisukoha, et koduõppel olevad lapsed võivad olla liialt isoleeritud, neil ei ole piisavalt võimalusi suhelda eakaaslaste ja teiste täiskasvanutega ning seetõttu kannatavad nende sotsiaalsed oskused, on välja toonud Reich (2005) ja West (2009). Samas on ka vastupidisel arvamusel olevaid autoreid, kes väidavad, et koduõppel olevad lapsed on sotsiaalselt ja emotsionaalselt vähemalt sama hästi või isegi paremini arenenud kui nende koolis käivad eakaaslased (Medlin, 2013; Ray, 2017; Romanowski, 2006).

Koduõppe puhul kardetakse laste akadeemilist mahajäämist eakaaslastest (Reich, 2008). Eelnimetatule vastuolulisena selgus Ray 2010. aastal läbiviidud uurimusest, et koduõppel olevad lapsed sooritasid teoreetiliste teadmiste testid erakordselt võimekalt (Ray, 2010). Suur osa koduõpet praktiseerivatest lastevanematest on seisukohal, et kodustes tingimustes on võimalik lapsi efektiivsemalt õpetada kui koolis (Montes, 2006; Romanowski, 2006; Thomas, 2016a).

Ühelt poolt kardetakse, et koduõppel olevad lapsed ei saavuta piisavalt kõrgel tasemel akadeemilisi teadmisi (Reich, 2008) ega ühiskonnas edukaks toimimiseks vajalikke sotsiaalseid oskuseid (Reich, 2005; West, 2009), vastukaaluks on uurimusi, mille tulemuste kohaselt on koduõppel olevad lapsed sotsiaalselt küpsemad kui nende kooliskäivad eakaaslased (Medlin, 2013; Ray, 2017; Romanowski, 2006) ning uurimusi, millest ilmneb koduõpet eelistavate lapsevanemate seisukoht, et kodustes tingimustes õpe võimaldab lapsel areneda võimekamaks, kui see traditsioonilises koolikeskkonnas võimalik on (Montes, 2006; Romanowski, 2006; Thomas, 2016a). Eelnevast kerkib uurimisprobleem: kuidas koduõpet praktiseerivad vanemad tajuvad koduõppe eeliseid, kitsaskohti ning arendusvõimalusi. Probleemist lähtuvalt on töö eesmärgiks kirjeldada koduõpet vanema taotlusel praktiseerivate vanemate tegevusi koduõppe protsessis ning nende arvamusi koduõppe eelistest, kitsaskohtadest ning arendusvõimalustest.

Magistritöö koosneb neljast osast. Esimene osa annab teoreetilise ülevaate koduõppest: selle kasuks otsustamise põhjustest, koduõppe protsessist ning koduõppe eelistest ja

kitsaskohtadest. Teises osas kirjeldatakse uurimuse metoodikat. Kolmandas osas esitatakse uurimuse käigus saadud tulemused ning neljas osa on arutelu, kus tuuakse välja saadud tulemuste sarnasused ja erinevused võrreldes teoreetilises ülevaates esitatuga.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Koduõpe Eestis

Lapsevanema taotlusel võib õpilane koduõppel olla kuni põhikooli lõpuni. Avaldus lapse koduõppele viimise kohta on võimalik esitada kaks korda aastas - 20ndaks augustiks, kui koduõppega soovitakse alustada õppeaasta alguses ning 20ndaks detsembriks, kui soovitakse alustada II poolaastal. Avaldus esitatakse kooli direktorile kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Taotlusel peavad kajastuma koduõppele viimise põhjused ja andmed isiku kohta, kes hakkab last õpetama. Otsuse taotluse rahuldamise kohta teeb kooli õppenõukogu (Koduõppe tingimused ja kord, 2018).

Koduõppel olevate laste hulk Eestis suureneb aasta aastalt, kuid koduõppijate osakaal on õpilaste koguarvus endiselt väga väike.

Tabel 1. Eestis lapsevanema taotlusel koduõppel olevad õpilased põhihariduse astmel aastatel 2008 - 2017 (EHIS, s.a.).

Aasta	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Õpilaste arv	96	71	77	52	88	105	180	289	320	368

Andmed on 10. novembri seisuga vastaval aastal

Olgugi et seadus lubab lapsevanemal oma lapse koduõppele jätta mistahes kooli nimekirjas olles, siis tegelikkuses on Eestis välja kujunenud n-õ koduõppesõbralikud koolid. Üks neist on Rakvere Waldorfkool, kus on koduõppe lapsi üle kogu Eesti (Vapper, 2016). 10. novembri seisuga aastal 2017 oli Rakvere Waldorfkooli nimekirjas 79 koduõppe last lapsevanema taotlusel (EHIS, s.a.), st sel momendil 21,5% kõigist koduõpet lapsevanema taotlusel praktiseerivatest õpilastest. Üheks asjaoluks, miks sedavõrd suur hulk koduõppijaid just Rakvere Waldorfkooli nimekirjas on, võib pidada koduõppe koordinaatori olemasolu antud koolis.

Koduõpet korraldab lapsevanem, kes kannab ka enamiku õppega seotud kulutustest. Kool võimaldab koduõppel oleval õpilasel kasutada tasuta vähemalt kooli õppekava läbimiseks vajaminevaid raamatuid ja töövihikuid. Kooli ülesanne on õpitulemuste kontrollimine ja hindamine. Kooliga koostöös koostatakse koduõppel olevale õpilasele kooli õppekava alusel individuaalne õppekava ning selle täitmist kontrollitakse kokkuleppel, kuid

vähemalt üks kord poolaasta jooksul, misjuures koduõpet läbiviiv isik võib hindamise juures viibida. Juhul kui ilmneb, et individuaalses õppekavas määratud õpitulemused on suures mahus saavutamata, on koolil õigus õppenõukogu otsusega koduõpe katkestada (Koduõppe tingimused ja kord, 2018).

Eestis tegutseb aastast 2006 MTÜ Eesti Koduõppe Keskus, mis korraldab koduõppest huvitatutele iga-aastaseid kokkusaamisi. Suvistel kokkutulekutel on lisaks Eesti inimestele käinud kogemusi jagamas ka õppejõud välismaalt (Vapper, 2016).

1.2. Koduõppe kasuks otsustamise põhjused

Koduõpe on alternatiivne haridusvorm, mille kasuks otsustamise põhjuseid on erinevaid. Usaldamatus kooli suhtes ning lapsevanemate soov ise otsustada, millise haridusfilosoofia järgi oma last õpetada ning millist maailmapilti temas kujundada, on mõned neist.

Koduõpet eelistavatel lastevanematel on enamasti väljakujunenud kindlad väärtushinnangud, veendumused ja oskused, mida nad soovivad oma lastele edasi anda. Osa koduõppe kasuks otsustanud lapsevanematest ei ole rahul koolisüsteemis levivate käitumis- ja moraalinormidega ning soovivad oma lapsi erinevate negatiivsete mõjude eest (nt koolikiusamine, ebakvaliteetsed sotsiaalsed suhted, koolistress, väsimus jm) kaitsta. Nad eelistavad kasvatada ja õpetada oma lapsi turvalises keskkonnas, mis toetab neile oluliste väärtuste kinnistumist ka lapses (Ray, 2016; Romanowski, 2001; Rothermel, 2003). Lapse iseloomu ja väärtushinnangute kujundamine tuuakse olulise koduõppe kasuks otsustamise põhjusena välja just esimestes klassides õppivate laste puhul (Montes, 2006). Koduõppe puhul saavad lapsevanemad võimalikke negatiivseid mõjusid minimeerida omades kontrolli laste igapäevaste sotsiaalsete suhete kvaliteedi üle ning tagades väljaspool kodu aset leidvate sotsiaalsete suhete juhendatus ja põhjendatus (Ray, 2016).

Green ja Hoover-Dempsey (2007) uurimusest koduõppe põhjuste kohta selgub, et koduõppe kasuks otsustanud lapsevanematel on kolm ühist uskumust: nad tunnevad end lapsevanemadena vastutavana oma laste hariduse eest ning soovivad aktiivselt oma lapse hariduses osaleda; nad tunnevad, et on piisavalt võimekad ise oma lapsi õpetama ning peavad individuaalset õpet parimaks võimalikuks variandiks; ning nad teavad, et on erinevaid tegureid, sealhulgas majanduslikke tegureid arvestades suutelised koduõpet läbi viima.

Osa koduõpet praktiseerivatest vanematest on seisukohal, et kodustes tingimustes on lapsi võimalik õpetada tulemuslikumalt kui koolis (Montes, 2006; Romanowski, 2006; Thomas, 2016a). Koduõppega on võimalik saavutada suurepärased tulemused, kuna erinevalt traditsiooniliset koolist, võimaldab koduõpe lähtuda alati konkreetsest lapsest. Vanemal on piisavalt aega, et leida õpetamisstiil, mis on lapsele omane. Ühelegi teemale ega ainele keskendumine ei ole ajaliselt piiritletud: alati saab valida, missugusele teemale pühenduda rohkem, missugusele vähem aega. Seda lähtuvalt nii lapse huvidest kui teadmiste omandamise tempost (Moreau, 2012; Ray, 2016).

Veel tuuakse koduõppe kasuks otsustamise põhjustena välja soov perekonnana rohkem koos aega veeta ning seeläbi perekonnasiseseid suhteid tugevdada (Ray, 2016). Koduõpe mõjub perekonnale kui süsteemile mitmel positiivsel moel: hoiab ära põlvkondadevahelise lõhe tekke laste ja vanemate vahel, toetab õdede-vendade vaheliste positiivsete suhete kujunemist ja säilimist ning loob hooliva ja turvalise kasvukeskkonna ja tugevad perekondlikud sidemed (Murphy, 2014).

1.3. Koduõppe eelised

Iga lapsevanem tunneb oma last ning tema vajadusi, võimeid ja huvisid kõige paremini ning see annab lapsevanemale võimaluse olla oma lapse jaoks parim õpetaja.

Võrreldes tavaõppega on koduõpe paindlikum ning pakub võimalust lapsele individuaalselt läheneda. Kodus last õpetades on päevakava paindlik ning lapsevanem saab kujundada just sellise õpikeskkonna, mis tema lapse jaoks toetavaim on. Laps saab õppida individuaalse tempoga ning viisil, mis talle sobib. Õppeprotsessis on alati võimalik arvestada lapse eripäradega, tema tugevate ja nõrkade külgedega. Vastavalt vajadusele on võimalik teha pause ja muutusi nii õppesisus kui -meetodites (Moreau, 2012; Ray, 2016). Koduõppe puhul jääb lapsele tema unikaalsus ning seda toetatakse (Aurini & Davies, 2005). Koduõppe olulisima positiivse küljena nimetab võimalust iga lapse õpetamisele läheneda just nii nagu tema jaoks parim on ka koduõppe pikaajane praktiseerija, 10 lapse ema Riin Verlin (Vapper, 2016).

Last kodus õpetades on võimalik kasutada erinevaid õpetamisviise, seejuures ka selliseid, mis kooli keskkonnas võimalikuks ei osutu. Lapse õpetamise saab siduda tema huvidega ning seeläbi saavutada paremaid õpitulemusi (Ray, 2016). Kui laps õpib lähtuvalt

oma huvist, siis säilib temas õppimisse positiivne suhtumine. Endine Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonna peaekspert Merike Mändla toob välja, et koduõppel olevad lapsed on võrreldes teistega õppimises pisut iseseisvamad, neil on säilinud soov õppida ja teadmisi omandada. Seda ilmselt põhjusel, et kooliga võrreldes on koduõppe õppetööd võimalik hoopis mitmekesisemalt korraldada. Lisaks on neil tihti välja kujunenud omad huvialad, milles neil on põhjalikud teadmised (Pärn, 2012).

Lisaks eelpool väljatoodule on koduõppe eeliseks ka rahulik ja turvaline keskkond. Vanemad ei pea tundma muret koolikiusamise ega võimalike negatiivsete sõprussuhete ja mõjude pärast (Moreau, 2012). Koduõppe puhul on vanemad lisaks haridusele tihedalt seotud kõikide lapse elu ja toiminguid puudutavate üksikasjadega. Vanema toetav roll lapse elus on pidev ja juhtiv, mitte pelgalt täiendav (Romanowski, 2001).

Koduõppel olevatel lastel on kõrgem enesehinnang ning vähem käitumisprobleeme kui nende koolis käivatel eakaaslastel. Nad on sotsiaalselt küpsemad ning neil on võrreldes traditsioonilises koolis käivate õpilastega tugevamalt arenenud liidriomadused (Medlin, 2000). Koduõppe lapsed suhtlevad rohkem erinevas vanuses inimestega kui nende eakaaslased, kes veedavad suure osa päevast vanuse järgi grupeeritud klassides. Eelnimetatust tulenevalt oskavad koduõppel olevad lapsed paremini erinevates situatsioonides kohaneda (Romanowski, 2006). Koduõppe paindlik ajagraafik võimaldab peredel käia rohkem erinevatel väljasõitudel ja pikematel reisirajadel, mis tähendab, et koduõppel olevad lapsed osalevad suuremal määral ühiskondlikus elus kui nende koolis käivad eakaaslased (Hanna, 2012).

Koduõppelaste eneseteadvus on võrreldes koolis käivate eakaaslastega tunduvalt kõrgem (Medlin, 2006). Koduõpe mõjub positiivselt lapse enesekindlusele ja teotahtele, kuna stiimul õppimiseks tuleb lapsest endast - laps õpib teadmiste saamiseks. Koolisüsteemis on õppurid suuresti väliskeskonna ehk hinnete poolt motiveeritud ning õpimotivatsioon ning -rõõm kipub ajapikku kahanema (Romanowski, 2001). Koduõppe puhul on lapsevanemal igapäevaselt võimalik toetada just neid valdkondi, mis lapsele meelepärased on, milles laps on osav või andekas ning seeläbi aidata lapsel leida oma kutsumus (Aurini & Davies, 2005).

1.4. Koduõppe võimalikud kitsaskohad

On autoreid, kes arvavad, et koduõppel olevad lapsed võivad olla liialt isoleeritud, neil ei ole piisavalt võimalusi suhelda eakaaslaste ja teiste täiskasvanutega ning seetõttu kannatavad nende sotsiaalsed oskused (Reich, 2005; West, 2009). Kui vanemad omavad liigset kontrolli oma laste sotsiaalsete suhete üle võib tekkida olukord, kus lastel puudub võimalus kohtuda ja suhelda inimestega, kellel on neist erinevad väärtushinnangud ja maailmanägemus. Sellest tulenevalt võib olla häiritud lapse iseseisva mõtlemis- ja analüüsivõime arenemine (Reich, 2005). Vastukaaluks on uurimusi, kust ilmneb, et koduõpet praktiseerivad lapsevanemad on võimalikust sotsialiseerumisprobleemist teadlikud ning pakuvad seetõttu pühendunult ja sihipäraselt oma lastele positiivseid võimalusi sotsialiseerumiseks. Koduõppe lapsed kohtuvad väljaspool kodu ja perekonda arvukate tegevuste käigus erinevate inimestega: nii eakaaslastega, erinevas vanuses lastega ning samuti täiskasvanutega. Seetõttu on nad sotsiaalselt vähemalt sama hästi arenenud kui nende koolis käivad eakaaslased (Medlin, 2013; Ray, 2017; Romanowski, 2006). MTÜ Eesti Koduõppe Keskuse asutajaliige Ingrid Vooglaid arvab, et vanuse järgi grupeeritud klassisüsteem ei vasta ühiskonna mudelile. Pigem saab ühiskonda paremini integreeritud laps, kes suhtleb rohkem igasuguste igapäevategevuste käigus erinevas vanuses inimestega ja näeb tihedamini oma vanavanemaid (Vapper, 2016).

On mitmeid põhjuseid, miks koduõppe laste sotsialiseerumiskogemused on üsnagi tõhusad. Võrreldes erinevate sotsialiseerumisprotsessis kaasnevate osapooltega, on vanematel mitmeid eeliseid: neil on väga tõenäoliselt oma lastega stabiilne ja vastastikuselt positiivne suhe; nad teavad, millised on nende laste individuaalsed vajadused ning nad soovivad oma lastele head. Seetõttu on väga loomulik, et vanemad on motiveeritud õpetama oma lapsi sotsiaalse elu nõudmiste ja normidega edukalt hakkama saama (Grusec & Davidov, 2007). Sotsialiseerumisprotsess on edukaim turvalises keskkonnas kus suhe on vastastikuselt toetav ja osavõtlik (Kochanska et al., 2010). Suur osa koduõppe laste sotsialiseerumiskogemusi leiab aset sellises keskkonnas.

Koolikeskkond ja klassiruum ei pruugi pakkuda sotsialiseerumiseks piisavalt positiivseid ja toetatud võimalusi. Brint jt. viisid aastatel 1998-2000 64-s Lõuna-California koolis läbi uurimuse, mis jälgis kõiki klassiruumis õpetajalt õpilastele edastatavaid sotsiaalseid sõnumeid. Uurimusest selgus, et 84% klassis edastatud sõnumitest kandsid õpetajate püüdlust õpilasti vaigistada, vähendada õpilaste indu küsimusi küsida või suunasid

nende tähelepanu poolelioleva ülesande lahendamisele, et nad töötaksid kiiremini ja lõpetaksid ülesande etteantud aja piires (Brint, Contreras, & Matthews, 2001).

Koduõpe nõuab lapsevanemalt distsipliini ning head planeerimisoskust - kuidas kõige optimaalsemalt jagada aega lapse õpetamise ning muude koduste kohustuste vahel. Iseäranis keeruline on see olukorras kui peres kasvab ka väiksemaid lapsi (Murphy, 2014). Koduõppe vanemate ülesannete hulka kuulub lisaks lapse õpetamisele veel õppetöö planeerimine, materjalide hankimine, tulemuste kontrollimine, huvitegevuste planeerimine, sotsiaalsete suhete planeerimine ja muud tegevused, mis on olulised tagamaks lapsele kvaliteetne sotsiaalne ja akadeemiline haridus (Martin-Chang, Gould, & Meuse, 2011).

Kuna koduõpe nõuab äärmiselt mahukat ajapanustamist, siis vanem, kes last õpetama asub peab olema valmis oma tööalase eneseteostuse mõneks ajaks tagaplaanile seadma. Enamasti jääb üks vanematest, tavaliselt ema, koduseks ning see seab perekonna majanduslikku väljakutset pakkuvasse situatsiooni (Aurini & Davies, 2005). Lisaks võivad koduõpet praktiseerivad lapsevanemad tunda end eraldatu ja üksinuna, kuna vanavanemad, sugulased ja sõbrad ei pruugi nende valikuid mõista ega toetada (Zhao & Badzis, 2014).

Koduõppe kasuks otsustanud lapsevanemad võivad olla kõrgelt motiveeritud, kuid alati ei pruugi neil oma lapse efektiivseks õpetamiseks olla piisavalt võimekust ega professionaalseid oskusi ja teadmisi. Mitte igäüks ei saa säärase vastutuse ja väljakutsete hulgaga hakkama (Romanowski, 2001). Vanemad ei pruugi alati oma teadmistes ja õpetamismeetodites kindlad olla ning võib juhtuda, et koduõppel olev laps vajab mõne aine või oskuse omandamisel valdkonna spetsialisti abi (Lines, 2000). Õppesisu ning õpetamise meetodika on suuresti muutunud võrreldes ajaga, mil lapsevanemad ise koolis käisid. Lapse kodus õpetamine nõuab lapsevanemalt pidevat valmisolekut panustada enda arengusse (Pärn, 2012).

Koduõpe nõuab vanemalt väga palju tööd (Green & Hoover-Dempsey, 2007). Lapsevanem peab oskama ja suutma last motiveerida ning olukorras kui laps õppida ei soovi, võib see olla väga keeruline. Martin-Chang jt uurimusest selgub, et kui vanem korraldab koduõpet stukureeritult, plaanipäraselt ja pühendumisega, siis on sellega võimalik saavutada paremaid tulemusi kui koolis (Martin-Chang et al., 2011).

Paljude koolide oskused koduõppijatega toime tulla ning teadmised koduõppest on tihtipeale puudulikud. Koduõppijatesse suhtutakse teatava ettevaatlikkuse ja skeptilisusega (Tamar, 2010). Enamasti on negatiivse suhtumise taga põhjus, et koolid ei mõista, miks

lapsevanemad on valinud koduõppe. Seda otsust nähakse veidi kui rünnakut süsteemi suunas ning võib tekkida vastandumine. Koolid peaksid aktsepteerima, et vastutus oma lapse hariduse eest on lapsevanemal ning et vaid kooli ja kodu koostöös ja vastastikusel usalduses saavutatakse parimad tulemused (Romanowski, 2001).

1.5. Koduõppe protsess

Koduõppe kasuks otsustatakse erinevatel põhjustel. Inimeste elustiilid ja maailmavaade on erinevad ning sellest tulenevalt on isesugune ka iga perekonna lähenemine koduse õppeprotsessi sisu ja vormi valikul.

Koduõppe ajagraafik on paindlik ning õppeprotsess ja päevakava kujuneb erinevaid aspekte silmas pidades, erinedes nii perekonniti kui periooditi. Igal vanemal on oma lapsega tugev emotsionaalne side, nad teavad, kes on nende laps nii isiksusena kui õpilasena, milline õppemeetod lapsele sobib ning vastavalt sellele toimub õppeprotsessi suunamine. On peresid, kus koduõpe on rohkem struktureeritud ning on peresid, kus õpe on vabam (Martin-Chang et al., 2011). Vabaõppe asjatundja Billy Greer selgitab, et vabaõpe ehk *unschooling* on õppemeetod, kus ei ole kindlat õppekava vaid õppesisu kujuneb vastavalt lapse soovidele ja huvidele. Vabaõpe põhineb seisukohal, et õppimine on inimese loomulik vajadus, mis toimub kõige efektiivsemalt juhul kui õppimine on ajendatud õppija huvist. Õppimine on loomulik protsess, mis toimub praktilise kogemuse läbi: mängides ja erinevate elu- ja hobitegevuste käigus. Selle meetodi korral on õpilane ise aktiivne teadmiste otsija ja lapsevanema roll on vajadusel abistada ja suunata (Kleiner & Lord, 2000).

Igal perel kujuneb välja oma kindel rutiin ja eelistused ning antud hetkel sobivaim lähenemine õppeprotsessile. Õppeprotsess võib lähtuda vanemast - vanem valib meetodid lapse õpetamiseks ise ning teeb seda lähtuvalt isiklikest eelistustest, juhendades õpet nii nagu tema ise soovib; või lapsest - õppemeetodid ja -sisu valitakse lähtuvalt lapse huvist ja eripärast ning õppeprotsess korraldatakse vastavalt sellele, mis konkreetsele lapsele kindlas situatsioonis kõige paremini sobib (Thomas, 2016a). Lisaks peamisele koduõppe juhendajale, kaasatakse õppeprotsessi ka teisi perekonnaliikmeid, korraldatakse ühisõpet teiste koduõppe perekondadega, võetakse erinevaid veebikursuseid ning kaasatakse erinevate valdkondade spetsialiste. Säärase õppevõrgustiku teke ja kaasatus koduõppe protsessi on iseloomulik just vanemaealiste koduõppel olevate laste puhul (Kunzman & Gaither, 2013). Õppe planeerimisel arvestatakse ka ümbruskonnas olemasolevate ressurssidega, näiteks on vanemaid, kes

planeerivad oma lapse päevakavasse lisaks kodusele õppetegevusele ja huvitegevustele ka muuseumides, parkides ja raamatukogudes ning mujal käimise. Samuti arvestatakse õppe planeerimisel perekonna vajaduste ja võimalustega, missugune ajakava erinevaid kohustusi arvestades antud perioodil perekonnale sobib. Arvestama peab ka faktiga, et isegi kui koduõppes järgitakse kindlat rutiini ja päevakava, siis alati see ei toimi. Vahel õpetaja ei tunne, et ta sooviks õpetada ning mõni päev õpilane ei tunne, et ta sooviks õppida - need päevad kujunevad n-ö vabadeks päevadeks ning planeeritud teema juurde tullakse mõnel järgmisel päeval tagasi (Thomas, 2016b).

Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid materjale: kooliõpikuid ja töövihikuid ning otsitakse ka materjale raamatukogudest. Lisaks kasutatakse õpetamisel efektiivselt erinevaid tehnilisi vahendeid, konsulteeritakse vajadusel õpetajatega ning tehakse koostööd teiste koduõppe perekondadega (Hanna, 2012). Enamikes peredes (73%) on aktiivse õppetegevuse osakaal päevas 4 tundi või vähem. Õppetegevus toimub enamasti hommikupoolsel ajal ja see võimaldab lapsel ülejäänud osa päevast tegeleda asjadega, mis talle meeldivad, käia huviringides, olla õues või mängida (Thomas, 2016b). Tegeledes huvipakkuvate aladega süvitsi on kindlam võimalus kujuneda milleski suurepäraseks (Linsenbach, 2015).

1.6. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Töö eesmärgiks on kirjeldada koduõpet vanema taotlusel praktiseerivate vanemate tegevusi koduõppe protsessis ning nende arvamusi koduõppe eelistest, kitsaskohtadest ning arendusvõimalustest.

Uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad lapsevanemad koduõppe protsessi?
2. Millised on lastevanemate arvamused koduõppe eelistest?
3. Millised on lastevanemate arvamused koduõppe kitsaskohtadest?
4. Milliseid arendusvõimalusi näevad lapsevanemad koduõppe juures?

2. Metoodika

Magistritöö uurimisküsimustest lähtuvalt kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. See uurimisviis võimaldab paremini uuritavate mõttemaailma mõista ning uuritavad saavad vabalt oma mõtteid ja ideid väljendada (Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Uuritavatel oli antud uurimisviisiga võimalik jagada oma kogemusi koduõppe planeerimisel ja läbiviimisel, esitada oma arusaamu, tõlgendusi ja ideid ning väljendada hinnanguid.

2.1. Valimi kirjeldus

Valimi moodustamiseks kasutati eesmärgipärast valimit, kus uuritavad valitakse uurija poolt valitud kindlate kriteeriumite alusel. Valimisse kaasati 10 koduõpet praktiseerivat lapsevanemat, kes on erineva koduõppe praktiseerimise staažiga. Valimisse kaasamise tingimuseks oli, et peres oleks vähemalt üks laps 2016/2017 õppeaastal olnud koduõppel, et koduõpe oleks valitud lapsevanema taotlusel ning et pere elaks Eestis. 2016/2017 õppeaasta valiti põhjusel, et kõik uurimuses osalejad oleksid kogenud koduõpet vähemalt ühe terve õppeaasta vältel. Erineva koduõppe praktiseerimise staažiga pered valiti seetõttu, et see võimaldas kaasata erineva kogemusega perekondi ning saada teema kohta parem ülevaade. Samuti peeti oluliseks, et uuritavate hulgas oleks erinevas vanuses koduõppel olevaid lapsi.

Uuritavate leidmiseks kasutati isiklikke kontakte ja tehti üleskutse Facebook'i koduõppe grupis. Uuritavatega võeti ühendust *Facebook messenger*'i, e-maili ning telefoni teel.

Uuritavateks oli 10 koduõpet praktiseerivat lapsevanemat Eesti erinevaist paigust: Tallinn, Harjumaa, Tartu linn, Tartumaa, Pärnu linn, Pärnumaa, Viljandimaa, Saaremaa. Uuritavate seas olid esindatud 2016/2017 õppeaastal esimeses kuni seitsmendas klassis õppivad lapsed, koduõpet läbiviivate lapsevanemate seas oli nii töötavaid kui koduseid vanemaid. Uuritavate taustandmed on esitatud tabelis 1. Konfidentsiaalsuse tagamise eesmärgil ei ole tabelisse lisatud, mis piirkonnas uurimuses osalenud lapsevanem elab ning nimed on asendatud pseudonüümidega.

Tabel 1. Intervjueeritavate andmed.

Nimi	Koduõpet praktiseerinud kokku	2016/2017 õ-a'l koduõppel olnud lapsed	Lapse klass 2016/2017 õ-a'l
Elle	2017/2018 kestab kolmas aasta	Poiss Tüdruk	II IV
Janne	2 aastat - 2015/2016 õ-a ja 2016/2017 õ-a	Tüdruk	II
Maarika	2017/2018 kestab neljas aasta (2017/2018 õ-a'l koduõppel vaid noorim poeg)	Poiss Poiss Poiss	I IV V
Indrek	2017/2018 kestab viies aasta	Poiss Poiss	III IV
Mari	2017/2018 kestab kaheksas aasta	Poiss Tüdruk Poiss	VII IV II
Natalja	2017/2018 kestab teine aasta	Poiss	I ja II klass (tegi kaks klassi ühe õppeaastaga)
Raine	2 aastat - 2015/2016 õ-a ja 2016/2017 õ-a Kogemus ka kolme nüüdseks täiskasvanud lapsega, kellega praktiseeris koduõpet kokku 6 aastat	Poiss	II klass
Hele	2017/2018 kestab teine aasta	Poiss Poiss Tüdruk	I I I (tüdruk oli lasteaiaaegaline aga osales 100% õppetöös I klassi programmi järgi)
Maria	2017/2018 kestab teine aasta	Poiss	VI
Riina	2017/2018 kestab kolmas aasta	Tüdruk	VII

Märkus. Nimed on pseudonüümid.

2.2. Andmekogumismeetod

Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu eeliseks on paindlikkus, see võimaldab andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida (Lepik et al., 2014). Arvestades uurimuse eesmärki oli oluline, et uuritav saaks võimalikult vabalt ja põhjalikult oma kogemusi jagada ning uurijal oleks vajadusel võimalik muuta küsimuste järjekorda ja sõnastust konteksti sobivamaks ning küsida lisaküsimusi.

Intervjuu kava küsimused koostati lähtudes töö eesmärgist ja uurimisküsimustest ning toetudes antud töö teoreetilisele osale. Intervjuu kava koostamisel peeti oluliseks, et alguses oleksid lihtsamini vastatavad ja üldisemad küsimused, mis võimaldavad vastajal olukorda või süsteemi kirjeldada ja kogemusi jagada ning intervjuu lõpupoole küsimused, mis võivad vastaja jaoks olla väljakutset pakkuvad või vastuolulised (Jacob & Furgerson, 2012). Lisaks üldandmetele jaotati intervjuu küsimused kolme teemaplokki: küsimused koduõppe korralduse ja päevakava kohta; küsimused koduõppe eeliste ja kitsaskohtade kohta; küsimused koduõppe arendusvõimaluste kohta. Igas ploki oli 2-3 põhiküsimust koos täpsustavate küsimustega: nt küsimus 1.1 sisaldab ühte põhiküsimust ja kahte lisaküsimust: Milline on teie igapäevarutiin? Kas teie päevaplaan on ajaliselt määratletud? Kui pikalt kestab aktiivne õppetegevus?

Uurimuse valiidsuse suurendamiseks viidi jaanuaris 2018 läbi prooviintervjuu pikaajalise kogemusega koduõpet praktiseeriva lapsevanemaga. Prooviintervjuu eesmärgiks oli välja selgitada, kas intervjuu küsimused on selgelt ja arusaadavalt sõnastatud, üheselt mõistetavad ning võimaldavad uurimisküsimustele vastuseid saada. Samuti andis prooviintervjuu võimaluse hinnata intervjuu umbkaudset kestust ning harjutada intervjuu läbiviimist. Pärast prooviintervjuud tehti osade küsimuste sõnastuses väikeseid muudatusi ning üks küsimus lahutati kaheks: küsimusest *Milline on teie kui lapsevanema ja õpetaja roll koduõppe planeerimisel ja läbiviimisel?* sai prooviintervjuu tulemusel 2 küsimust, mis sisaldasid täpsustavaid lisaküsimusi: 1. *Palun kirjeldage koduõppe planeerimisprotsessi. Kui pikaks perioodiks tegevused ette planeerite? Kust leiate materjale?* 2. *Missugune on teie õpetamisstiil? Kirjeldage oma rolli koduse õppeprotsessi läbiviijana.* Prooviintervjuu kestis 45 minutit. Intervjuu kava on esitatud lisa 1.

Kokku viidi läbi 10 intervjuud. Uurimuses osalejaid informeeriti eelnevalt uurimuse teemast ja eesmärkidest ning paluti intervjuueeritavatel endil valida sobiv koht ja aeg intervjuu

toimumiseks. Intervjuud viidi läbi jaanuar - märts 2018. 6 neist toimus avalikus ruumis - 5 kohvikus ning 1 raamatukogus, 1 intervjuu viidi läbi intervjuueeritava töö juures ning 3 intervjuu puhul kohtuti intervjuueeritava kodus.

Enne iga intervjuu salvestusprotsessi rääkis töö autor pisut endast ja läbiviidavast uurimusest. Uurimuses osalejale tuletati meelde töö eesmärk, lisaks selgitati intervjuu läbiviimise protsessi ning kinnitati saadavate andmete konfidentsiaalsuse tagamine, lisaks küsiti intervjuu salvestamiseks luba. Enne intervjuu salvestusprotsessi on usaldusliku õhkkonna loomine oluline, kuna see vähendab intervjuueeritavate võimalikke kahtluseid konfidentsiaalsuse suhtes ning julgustab avatumalt kogemusi jagama (Jacob & Furgerson, 2012).

Intervjuud ettevalmistav suhtlusprotsess toimus enne salvestusprotsessi algust, salvestisel kajastub ainult n-õ puhas intervjuu. Kõige lühem intervjuu kestis 23 minutit ja kõige pikem 1 tund ja 17 minutit, enamik intervjuusid jäi vahemikku 36-55 minutit. Intervjuu lõpus anti uuritavale võimalus avaldada oma mõtteid uurimisteemal ning anti lubadus saata valmis töö lugemiseks.

Usaldusväarsuse suurendamiseks pidas töö autor kogu uurimisprotsessi jooksul uurijapäevikut, kuhu tegi pärast iga intervjuu läbiviimist sissekandeid. Uurijapäevikusse kirjutati intervjuu käigus tekkinud mõtetest ja küsimustest ning analüüsiti enda hakkamasaamist andmekoguja rollis ning lisati märkmeid, mida silmas pidada, et iga järgmine intervjuu õnnestuks eelnevast professionaalsemalt. Väljavõte uurijapäevikust on esitatud lisas 2.

2.3. Andmete analüüs

Andmete analüüsiks valiti kvalitatiivne induktiivne sisuanalüüs, kus kategooriad intervjuudega kogutud andmetest moodustatakse lähtuvalt uurimisküsimustest ning tuginedes teoreetilisele materjalile (Mayring, 2000). Induktiivse analüüsimeetodi kasuks otsustati, kuna teoreetiline teadmine teema kohta on lünklik ja kohati vastuoluline (Elo & Kyngäs, 2008). Samuti võimaldab induktiivne lähenemine mõista uuritavate maailmanägemust ja uurida nende tõlgendusi ning tähendusüsteeme (Kalmus et al., 2015). Induktiivne sisuanalüüs võimaldab olla avatud uutele ilmingutele ning otsida teooriat kinnitavaid, kuid samuti ka ümberlukkavaid tõendeid (Lepik et al., 2014).

Salvestatud intervjuud transkribeeriti käsitsi, kuulates salvestisi programmiga *QuickTime Player*, mis võimaldas mugavalt helifaili vajalikul kohal peatada ning vajadusel mõnda lõiku korduvalt kuulata. Transkribeerimise tulemusel saadi 156,5 lehekülge teksti, kirjastiil Times New Roman, suurus 12 ja reavahe 1,5, seega ühe intervjuu transkriptsiooni pikkus oli keskmiselt 15 lehekülge. Umbes ühe tunni pikkuse intervjuu transkribeerimiseks kulus 5-7 tundi olenevalt intervjuueeritava kõne diktsioonist, kiirusest ja taustamürast.

Intervjuud transkribeeriti sõna-sõnalt ning teksti sisse märgiti pikemad pausid, olulisemad žestid ja emotsioonid. Kasutati kirjavahemärke, kuna see võimaldab selgemini mõista, kuhu on intervjuueeritav pannud rõhuasetuse (McLellan et al., 2003). Konfidentsiaalsuse tagamiseks jäeti transkribeerimisel välja kõik aspektid, mis võiksid viidata vastaja isikule, näiteks mõne mainitud isiku, kooli, linna ja piirkonna nimed ning kasutati pseudonüüme (Thomson et al., 2005). Küsija tähistati tähega K ja vastaja tähega V. Näide transkriptsioonist on esitatud lisa 3.

Pärast intervjuude transkribeerimist loeti transkribeeritud tekstid korduvalt üle ning osa lõike võrreldi helisalvestisega. Transkribeeritud teksti korduv läbilugemine võimaldas teksti tundma õppida ning andmeid rohkem mõista, mis omakorda lihtsustas edaspidist kodeerimisprotsessi.

Andmed kodeeriti andmeanalüüsikeskkonna *QCAmap* abil. Esmalt loeti programmi sisestatud tekstid korduvalt läbi ning seejärel alustati kodeerimist. Kodeerimisel otsiti tekstist tähenduslikke üksusi ehk lauseid või lõike, mis omasid uurimuse seisukohast olulist informatsiooni. Lõigud märgistati ning määrati vastavalt sisust tulenev sobiv kood. Esialgusel kodeerimisel saadi esimese uurimisküsimuse juures 207 koodi, teise uurimisküsimuse juures 96 koodi, kolmanda uurimisküsimuse juures 38 koodi ning neljanda uurimisküsimuse juures 26 koodi. Andmeanalüüsi usaldusväärsuse tõstmiseks kaasati kaaskodeerija, kes kodeeris ühe intervjuu esimese uurimisküsimuse raames. Kuna uurimisküsimus oli üsna mitmetasandiline ja seega keeruline kodeerida, siis pidas töö autor ühe intervjuu kaaskodeerimist piisavaks. Kaaskodeerija sõnastas koode töö autorist üldisemalt ning ühendas julgemalt omavahel sarnaseid koode. Kaaskodeerija abi suunas töö autorit koode üldistavama pilguga üle vaatama - koodide rohkuse tõttu otsustas uurija läbi viia taaskodeerimise, mille eesmärgiks oli väga sarnaste koodide omavaheline ühendamine ning seeläbi koodide hulga vähendamine. Taaskodeerimise tulemusel jäi esimese uurimisküsimuse juurde 120 koodi, teise uurimisküsimuse juurde 80 koodi, kolmanda uurimisküsimuse juurde 31 koodi ning neljanda

uurimisküsimuse juurde 21 koodi. Andmete kategoriseerimisel ning protsessi arutamisel juhendajaga ilmnis vajadus veelkord koodide sõnastust muuta, kuna märgati endiselt tähenduslikke üksusi, mis olid ebaselgelt määratletud ning ühendati sarnaseid koode veelgi. Kategoriseerimise ja selle käigus vajalikuks osutunud korduvkodeerimise tulemusel jäi esimese uurimisküsimuse juurde 97 koodi, teise uurimisküsimuse juurde 51 koodi, kolmanda uurimisküsimuse juurde 24 koodi ning neljanda uurimisküsimuse juurde 14 koodi. Tähenduslikest üksustest koodide moodustumise näide on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Kolmanda uurimisküsimuse analüüsil tähenduslikest üksustest koodide moodustumine kolme tähendusliku üksuse näitel.

Tähenduslik üksus	Kood
Minu arust see teema nagu võiks natukene rohkem pildil olla.	Teadlikkuse tõstmine (igal tasandil, ka koolides)
Sest paljud ei tea, et nii saab ja koolid ei taha sellega kokku puutuda.	
Inimeste hulgas on neid, kes küsivad su käest, et see on päriselt ka seaduslik vä.	

Koodid kategoriseeriti pea- ja alakategoriateks. Esimese uurimisküsimuse juurde tekkis 4 peakategooriat, millest ühe “koduõppe planeerimine“ alla tekkis 3 alakategooriat. Teise uurimisküsimuse juurde tekkis 3 peakategooriat, misjuures ühe peakategooria “eelised lapsele” alla tekkis 6 alakategooriat. Kolmanda uurimisküsimuse alla tekkis 3 kategooriat ning samuti tekkis 3 kategooriat neljanda uurimisküsimuse juurde. Koodidest kategooriate moodustumine ühe kategooria näitel on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Kolmanda uurimisküsimuse andmeanalüüsil koodidest kategooria moodustumine kolme koodi näitel.

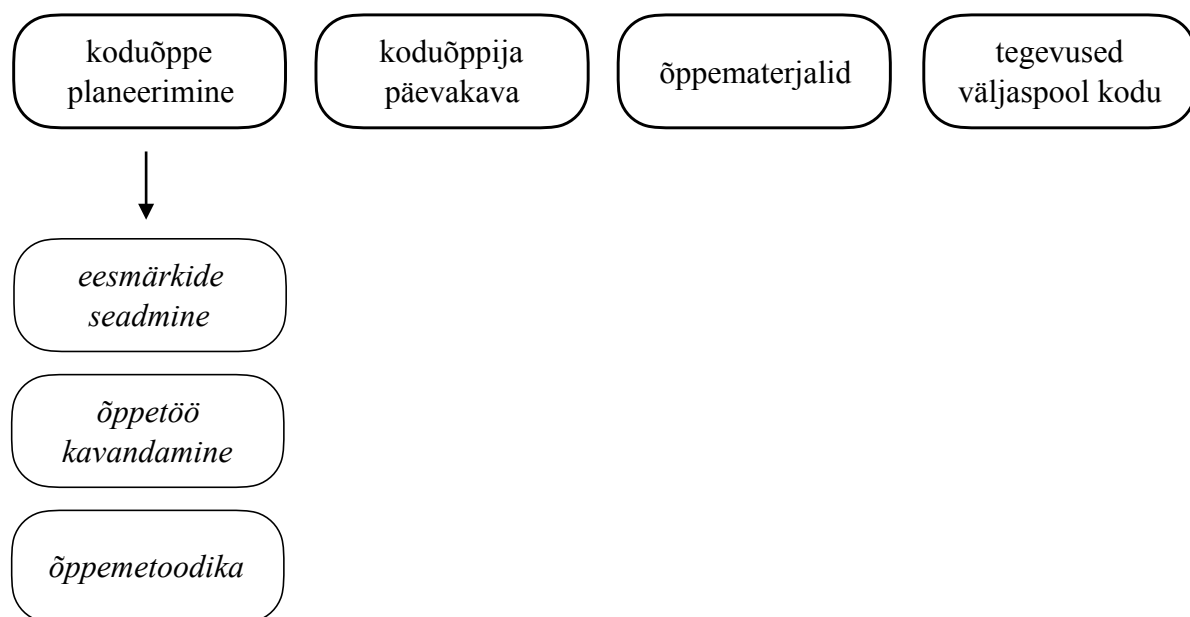
Kood	Kategooria
Teadlikkuse tõstmine (igal tasandil, ka koolides)	Koduõppe mainekujundus
Infopäevad koduõppest	
Meedia peaks koduõpet rohkem kajastama	

3. Tulemused

Tulemuste osas on esitatud koduõpet omal soovil praktiseerivate lapsevanemate kirjeldused koduõppe tegevustest, nende hinnangud koduõppe eeliste ja võimalike kitsaskohtade kohta ning arvamused koduõppe arendustegevustest, millest nad koduõpet praktiseerivate lapsevanemadena on puudust tundnud. Tulemuste alapeatükkide loomisel on lähtunud uurimisküsimustest ning uurimisküsimuste all moodustatud pea- ja alakategooriatest, mis on tulemuste lihtsamaks jälgimiseks esitatud iga uurimisküsimuse juures joonisena. Tulemuste näitlikustamiseks on kasutatud väljavõtteid intervjuudest, mis on esitatud kaldkirjas, tsitaadist väljajäetud osa on märgitud sulgude vahele kolme punktiga: (...). Intervjuude väljavõtetesse on töö autor teinud minimaalselt muudatusi lühendades lauseid, eemaldades sõnakordused, üleliigsed sidesõnad jm.

3.1. Lastevanemate kirjeldused koduõppe protsessist

Selle uurimisküsimuse all kirjeldavad vanemad koduõppeks valmistumist: sealhulgas õppeeesmärkide seadmist, õppetöö kavandamist ja kasutatavat metoodikat; koduõppija päevakava; koduõppes kasutatavaid materjale ja tegevusi väljaspool kodu. Uurimisküsimuse juures moodustunud pea- ja alakategooriad on esitatud joonisel 1.

Joonis 1. Esimese uurimisküsimuse andmeanalüüsil moodustunud pea- ja alakategooriad.

3.1.1. Koduõppe planeerimine.

Õppe-eesmärkide seadmine. Uurimuses osalenud lapsevanemad tõid õppe-eesmärkide seast välja enesele olulisemad. Valdkonnad, millele nemad koduõppe juhendajatena rohkem rõhku panevad. Nende seas peeti väga oluliseks emakeele ja lugemise oskust ning olulisena toodi välja ka matemaatika oskus, võõrkeelte oskus, oma kätega millegi valmistamise oskus, loomingulised tegevused, muusika, liikumine ja üldise silmaringi kujundamine. Lisaks valdkondlikele eesmärkidele toodi olulisena välja erinevate täisväärtuslikuks eluks vajalike oskuste ja omaduste kujundamine lapses lähtuvalt lapsevanema väärtustest ja maailmanägemusest.

Kui ma õppekava tegin, siis ma joonistasin puu, kus puu oksad on need erinevad oskused, mida koolis õpetatakse: keeled ja arvutamisoskus ja kõik need. Aga puu nähtamatu osa on nagu juured, kust kõik alguse saab, kust see puu üldse oma tugevuse saab (...) kuidas inimene saab seda sisemist kogemust või sisemist maailma arendada (...) ja sisemaailma areng annab aluse, et kõik see välimine nähtav osa saaks lapses paremini areneda. (Elle).

Veel kirjeldasid lapsevanemad, et nende jaoks on oluline, et lapsest kasvaks õigete väärtushinnangutega ja ümbritseva keskkonna, nii inimeste, looduse kui loomadega arvestav inimene. Oluliseks peeti empaatiavõime arendamist ning lapse eneseteadvuse, enesuse ja enesekindluse kasvatamist. Seda, et laps usaldaks iseennast ning omaks piisavalt julgust ja pealehakkamist erinevate elus ettejuhtuvate olukordadega iseseisvalt toime tulla, et lapsel oleks võime ja julgus lahendusi leida ka siis, kui keegi teine neid ette ei ütle.

Olulise eesmärgina toodi välja hakkamasaamine ühiskonnas ning iseseisvuse kujundamine. Samuti erinevate praktiliste oskuste, näiteks enda tervise eest hoolitsemise, söögivalmistamise ja majanduslike oskuste õpetamise tähtsus.

Lisaks eelnimetatule tõid lapsevanemad välja, et nad soovivad oma lastest kasvatada isiksused. Et lapsest kasvaks inimene, kes julgeb olla tema ise, kes julgeb erineda.

Õppetöö kavandamine. Õppetöö kavandamine ja õppeprotsessi ettevalmistamine on perekonniti erinev, olenedes kasutatavast metoodikast. On lapsevanemaid, kes ei planeeri õppetegevusi ette vaid lähtuvad situatsioonist ja lapse huvist; on lapsevanemaid, kes planeerivad õppetegevusi ette nädalakaupa, päevakaupa või näiteks pool tundi enne õppeprotsessi algust. Mitmed lapsevanemad tõid välja, et kogemusega koduõppe tegevuste ettevalmistamine ja õppeprotsessi planeerimine muutub. Esimestel koduõppe aastatel võib

lapsevanem end veidi ebakindlalt tunda ning siis planeeritakse õppetegevusi detailsemalt ette ning peetakse päevakavast rangemalt kinni. Kogemusega muutub nii õppetegevuste planeerimine kui läbiviimine loomingulisemaks. Lapsevanem hakkab iseennast õppeprotsessi juhtijana rohkem usaldama, samuti kasvab usaldus lapse kui õppija vastu. Samuti märgati, et koduõppel olev laps muutub aegamööda järjest aktiivsemaks ning hakkab ise õppetegevuste planeerimise juures arvamust avaldama ja ettepanekuid tegema.

See teine aasta oli palju libedam, et palju rohkem nagu usaldad last, oskad nagu rohkem nagu jälgida teda ja temast lähtuda, et mitte sellest oma plaanist niipalju. Esimesel aastal oli rohkem seda minu peast lähtuvat õpet. Teisel aastal ma kuidagi nagu rohkem hakkasin nagu temast lähtuma ja tema ise tegi ka nagu rohkem ettepanekuid: lähme sinna, ma teen seda ja (...) (Janne).

Ühise joonena tuli uurimuses osalenud vanemate kirjeldustest välja, et esimene koduõppe aasta on kõige keerulisem ning tihtipeale on ootused koduõppe suhtes erinevad sellest, milline saab tegelikkus olema. Kogemusega leiab iga lapsevanem lähenemise, mis sobib nii talle kui tema lapsele ning saavutab enesekindluse.

Õppemetoodika. Nii nagu õppetöö kavandamine, on ka kasutatav metoodika perekonniti erinev: on vanemaid, kes eelistavad raamatupõhist ja pigem autoritaarset õpet, on vanemaid, kes lähtuvad vabaõppe filosoofiast, on vanemaid, kelle õppemeetodid on nende kahe vahepeal ning on vanemaid, kes on kujundanud endale omase ja mugava õppemetoodika.

Meil on elutegevused, põhimõtteliselt nagu elu õpe (...) ma jälgin, mida lapsed parasjagu teha tahavad ja ma lähen sellega kaasa. Ma lihtsalt nagu põimin neile sisse siis erinevaid nüansse, mida nad peaksid omandama (...) püüan lihtsalt niimoodi teha, et need igapäevased tegevused, mis meil on, aitavad meil kinnistada neid teadmisi, mis me tahame, et aasta pärast oleksid neil selged. (Hele).

Üks lapsevanem kirjeldas, kuidas ta eelistab õpetada enamikke aineid läbi klassikalise kirjanduse ja lugude jutustamise. Perega koos, ühise olemise käigus loetakse raamatuid ning pärast arutletakse loetu üle. Seejuures annab lapsevanem taustateadmist, arvestades nii ajaperioodi, mil raamat kirjutati kui kirjaniku rahvust; kirjeldab sotsiaalsete suhete olemust; põimib sisse erinevaid aineid, näiteks geograafia, ajalugu jne.

Väga oluliseks pidasid lapsevanemad, et õpetatav oleks võimalikult eluline ja näitlikustatud, kuna kõige efektiivsem õpe toimub läbi kohalolu ja kogemuse ning seda annab koduõppes kas või igapäevaselt rakendada. Samuti toodi välja eeskujuks olemise olulisus,

lapsevanem kui õpetaja on eeskuju ning olenemata aimest õpib laps vanemalt seda, kuidas vanem õpetatavasse ainese suhtub.

Ühise joonena tuli selgelt välja õppetegevuste valik ja intensiivsus lähtuvalt lapse individuaalsest eripärast ja tema huvidest. Arvestatakse sellega, kui kaua laps jõuab aktiivselt õppetegevusega tegeleda ning kohandatakse õppetegevusi vastavalt sellele, mis lapsele antud hetkel rohkem huvi pakub. Koduõpe võimaldab lapse soovidega arvestada, planeeritud muuta ning vajadusel aine või valdkonna juurde mõnel sobivamal hetkel tagasi pöörduda. Osa lapsevanemaid kirjeldas, kuidas nad midagi lapsele peale ei suru, millest laps hetkel huvitatud ei ole. Kui lapsel ei ole huvi, kui ta õpetatavat vastu ei võta, siis ei talletu sellest midagi. Koduõppel jääb ära õppimine õppimise pärast, mille tulemus hiljem unustatakse ja on rohkem tegevusi, mida laps naudib ning mille tulemusel toimunud teadmine on püsivam.

On vanemaid, kes kombineerivad kogu õppetöö ümber lapse huvide.

Mulle meeldib see vabaõppe filosoofia, et laps õpib huvist lähtuvalt ja ta saab õppida seda, mis teda parasjagu huvitab (...) Merlel on suur kirg kogu see Hiina kultuur ja Hiina ajalugu ja mandariini keel. Ta varem õppis mingit seitset keelt korraga, õppis prantsuse keelt, jaapani keelt, hispaania keelt ja hindi keelt. (Mari)

Enamik aineid eelistatakse läbida plokkidena. Nii saab laps paarile valdkonnale korraga keskenduda ning õpe on kontsentreeritum, lihtsam ning efektiivsem. Uurimuses osalenud vanemad kirjeldasid, et vastavalt sellele, kuidas aine või mingi osa sellest aimest lapsele rohkem meeldib või huvi pakub, minnakse ainesse sügavuti, kasutades õppimisel lisaks erinevaid õppematerjale jm. Kui aga lapse huvi antud valdkonna suhtes on neutraalne, siis läbitakse ainult kohustuslik osa ja kui see on omandatud, siis minnakse edasi järgmise aine juurde.

Õppetegevusse kaasatakse erinevaid perekonnaliikmeid. Üks lapsevanem kirjeldas, kuidas nad on õpetatavad ained erinevate pereliikmete vahel ära jaganud, kaasates õpetamisse ka vanavanemaid. Samuti kaasatakse valdkonna spetsialiste, viimaseid pigem suuremate laste puhul reaalainete õpetamiseks, kuna antud ained pole kas vanemale endale meelepärased või on nende õpetamise suhtes ebakindlus.

No keemia ja füüsika nüüd alles tulid. Eelmine aasta oli see sissejuhatav loodusõpetus, et nendes ma ei tunne ennast pädevana. Nendes me käime eraõpetaja juures kui on tal küsimusi. (Riina).

On lapsi, kes õpivad ära suure osa materjalist suhteliselt iseseisvalt. Juhul kui nad vajavad abi, siis esitavad küsimusi lapsevanemale või kasutatakse eraõpetajate abi. Taoline

süsteem on iseloomulik pigem juba suuremate laste puhul, kes on eelnevalt aastaid koolis käinud ning siis koduõppele jäänud, kellel on eelnev õpikogemus ning iseseisvus. Esimeste klasside puhul on lapsevanema oluline roll kujundada koduõppel olevas lapses õppimisharjumus, rohkem on lapsevanema poolt juhendatud ning üks-ühele õpet, kus laps saab oma tegevusele kohese tagasiside.

3.1.2. Koduõppija päevakava. Peaaegu kõik lapsevanemad tõid välja, et aktiivne õppetegevus viiakse läbi hommikupoole, kuid päevaplaan on suures plaanis vaba ja paindlik ning vajadusel on alati võimalik päevakavas muutuseid teha. Aktiivse õppetegevuse osakaal erines perekonniti, kuid jäi enamasti vahemikku 2-4 tundi päevas, mõnel juhul ka vähem. 4 tundi oli maksimumaeg, mis lapsevanemad väitsid päevase õppetegevuse peale kuluvat. Üks lapsevanem kirjeldas, kuidas osa õppeaineid läbis laps koolis. Igal semestril oli valitud 2-3 ainet, kus laps realselt kohal käis, seega umbes kahel päeval nädalas käis laps mõneks tunniks koolis.

Uurimuses osalenud lapsevanemad kirjeldasid ka, et tuleb ette selliseid päevi, kui laps suudab vähem või üldse mitte keskenduda. Nendel päevadel õppetegevusele rõhku ei panda ning laps saab rohkem näiteks õues mängida, mis ongi koduõppel oleva lapse paindliku päevakava eelis.

Aktiivse õppetegevuse kestvuse juures jääb ka tõlgendamiseküsimus: paljud koduõppel olevad lapsed loevad päevas mitmeid tunde raamatuid (nii juturaamatuid, kui õppetegevust toetavat kirjandust), kuid seda aega lapsevanemad aktiivse õppetegevuse alla ei liigitanud.

Kui ma annan Rasmusele reaalselt tööd, mis on kuskil 2-3 tundi, siis ta loeb päevas ja ma arvan, et ma üldse ei liialda, kui ma ütlen, et 3-4 tundi raamatuid. Et siit tekib kohe ju küsimus, et see ei ole otseselt seotud selle õpikuga, mida me hetkel läbime, aga need raamatud, mis ma olen talle valinud, on alati seotud vastava ainega (...) et me võiks sama hästi öelda, et ta õpib 7 tundi päevas tegelikult ju. (Maria).

Eraldi saab välja tuua vabaõppe praktiseerijaid, kelle päevakavas justkui juhendatud aktiivne õppetegevus võis üldse puududa. Samas on vabaõppe ainuke õppevorm, mille puhul õppimisel pole algust ja lõppu vaid õppimine toimub kogu aeg: nii mängides kui erinevate elu- ja hobitegevuste käigus.

Ma planeerin oma pere tegevusi, aga kuidas ma selle pere tegevuse raames nüüd mingisuguseid teadmisi omandame, seda ma ei planeeri ette. See "kuidas" on laste teha suuresti. Ma tean, et meil on näiteks hobuste juurde jalutuskäik ja siis on kokatund ja veel mingi muu asi hiljem, aga see kuidas nad nende asjade käigus teadmisi

omandavad: kas laps otsustab joonistada või arvutada või kirjutada midagi, see on lapse teha sellel hetkel. (Hele).

Vabaõppe meetod nõuab vanemalt suurimat panustamist ja professionaalsust, kuidas erinevate tegevuste sisse põimida teadmisi, mida laps peab omandama. Vabaõppe puhul on lapsevanemad arvestanud sellega, et tegelikult õppimine ei lõppe kunagi. Selle meetoodika puhul puudub täpne aja- ja päevakava, kuid lapsevanem on igal momendil vastavalt lapses tekkinud huvile ja soovile valmis juhendama ning märkama, kuidas saaks last kõige efektiivsemalt tema valikutes toetada ja aidata.

3.1.3. Õppematerjalid. Õppimisel kasutatakse koolist saadud töövihikuid ja raamatuid, ostetakse ise raamatuid ning laenutatakse erinevaid materjale raamatukogust. Osa lapsevanemaid kirjeldas, kuidas kooliõpetajatega on tihe koostöö ning koduõppel olevale lapsele saadetakse erinevaid töölehti jm materjale, osa lapsevanemaid eelistab vajalikud materjalid ise välja otsida ning kokku panna vastavalt sellele, mida ta ise sobivamaks ja lapsele huvitavamaks peab. Üks lapsevanem tõi välja, et on ostnud spetsiaalse USA koduõppe programmi, mille materjali meie oludele vastavaks kohandab. Lisaks kasutatakse erinevaid käepäraseid materjale nagu erinevad telesaated ja dokumentaalfilmid ning raadiosaated erinevate teemavaldkondade kohta radioarhiividest. Kasutatakse ka erinevatelt koolitustelt saadud materjale ning loetakse inspiratsiooni saamiseks erinevaid koduõppeblogisid ja suheldakse teiste koduõpet praktiseerivate lapsevanematega.

Lisaks võtavad nii lapsed kui vanemad erinevaid veebipõhiseid kursuseid, kasutatakse materjali *YouTube*'ist ning erinevaid rakendusi.

Tohutult tore on Kristo Süg, kes on YouTube'is kogu põhikooli ajaloo teinud 20-minutilisteks söödavateks juppideks (...) ühesõnaga ajaloo me oleme see aasta võtnud sealt täiesti. (Riina).

Vanemad on õppematerjali otsimisel ja kasutamisel loomingulised, lähtudes sellest, mis võiks lapse õppimisprotsessi huvitavamaks ja nauditavamaks muuta.

3.1.4. Tegevused väljaspool kodu. Suur osa koduõppel olevaid lapsi käivad üsna mitmes huviringis, peaaegu igasse nädalapäeva jätkub üks huvitegevus. Lisaks huviringidele põimitakse oma päevakavasse (õppe)käike nii loodusesse kui erinevatesse asutustesse ja huvikeskustesse ning käiakse erinevates ajaveetmiskohtades. Uurimuses osalenud

lapsevanemad, kes omasid kooliskäimise ja koduõppe võrdlusmomenti, tõdesid, et koduõppel olev laps jõuab käia rohkemates huviringides.

Tütar käib kolmes huviringis: muusikakoolis, tantsutrennis 2x nädalas ja akrobaatikas 1x nädalas (...) kui tütar koolis käis, siis ta ei jaksanud isegi muusikakoolis käia, ta tundis ennast peale kooli nii väsinuna, et muusikakoolis käimine 2x nädalas oli täielik pingutus. (Elle).

Enamik uurimuses osalenud koduõppe perekondi on aktiivse eluviisiga, pakkudes sihipäraselt oma lapsele võimalusi teiste lastega suhtlemiseks. Kohtutakse erinevate ühistegevuste käigus teiste koduõppe perekondadega või sõpradega, kellega seovad ühised huvialad. Vabalt kulgevatel kindla õppe-eesmärgita kohtumistel on lapsevanemad märganud, et lapsed hakkavad ise üksteist õpetama ning säärane õpe on sageli väga tulemuslik. Lapsed õpetavad teineteist huvipõhiselt ning oskavad omavahelise täiskasvanute poolt organiseerimata suhtlemise käigus leida selleks parimad võimalused. Olenevalt elukohast kõigil koduõppe praktiseerijatel teiste koduõppe perekondadega tihedasti kohtuda võimalik ei ole.

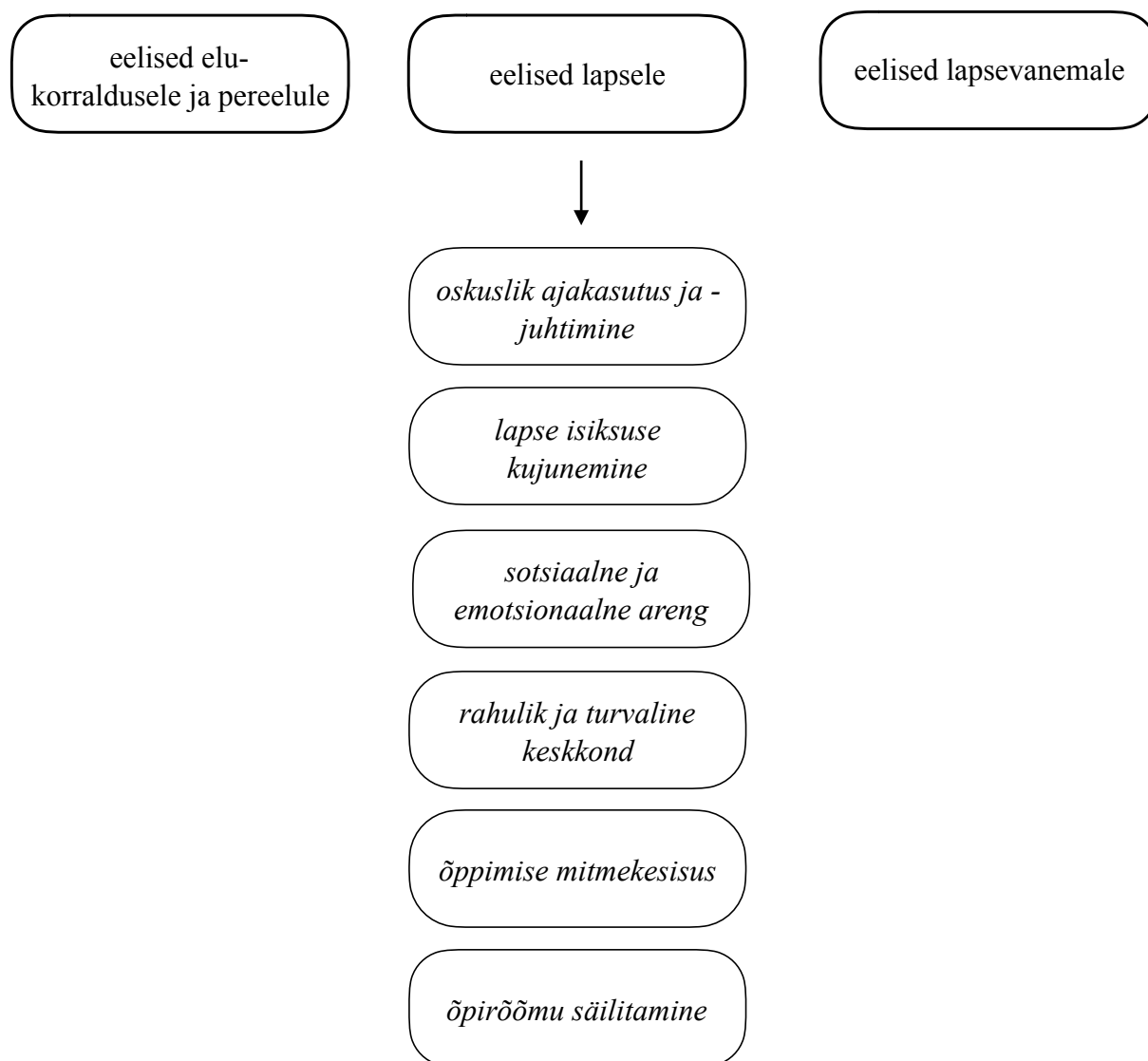
Lapsevanemad tõid ka välja, et sagedasti kohtutakse vanavanemate või teiste sugulastega ning peetakse oluliseks põlvkondadevaheliste positiivsete ja soojade suhete säilitamist.

Esimese uurimisküsimuse tulemustest selgus, et lapsevanemad viivad koduõpet läbi erinevalt, lähtudes endale sobivast haridusfilosoofiast ning õppemetoodikast, kohandades õppe-eesmärke ja tegevusi vastavalt oma väärtushinnangutele, lapse eelistustele ja huvile ning võimekusele. Lapsevanemad pidasid oluliseks, et õpetatav oleks võimalikult eluline ja näitlikustatud ning et laps saaks õppida läbi kohalolu ja kogemuse. Samuti, et laps ei oleks infoga ülekoormatud ning et õpe toimuks loomulikult. Õppematerjalide valikul on lapsevanemad loominguks kasutanud nii raamatuid kui erinevaid veebipõhiseid materjale ning muud käepärast, mis lapse õpet võiks toetada. Õppeprotsessi korraldamisel lapse huvide ja soovidega arvestamise tulemusel säilib lapses loomupärane huvi ja soov õppida ning nauditava õppe tulemusel tekkinud teadmised on püsivad. Lisaks akadeemilistele teadmistele ja silmaringi arendamisele pidasid lapsevanemad oluliseks lapse iseseisvuse, eneseusalduse, enesekindluse ja ühiskonnas hakkamasaamise kujundamist. Koduõppe puhul on päevakava paindlik ja rahulik, aktiivse õppetegevuse osakaal päevas jääb vahemikku 2-4 tundi. Lapsed jõuavad käia mitmetes huviringides, tegeleda päeva jooksul omale meelepäraste tegevustega,

viibida palju õues ning suhelda erinevate tegevuste ja kokkusaamiste käigus nii eakaaslaste kui täiskasvanutega.

3.2. Lastevanemate arvamused koduõppe eelistest

Uurimisküsimuse all toovad vanemad välja, millised on koduõppe eelised nende hinnangul lapsele, sh lapse arengule ja õppeprotsessile, lapsevanemale, peresuhtele ja elukorraldusele. Teise uurimisküsimuse all moodustunud pea- ja alakategooriad on esitatud joonisel 2.

Joonis 2. Teise uurimisküsimuse andmeanalüüsil moodustunud pea- ja alakategooriad.

3.2.1. Koduõppe eelised elukorraldusele ja pereelule. Ühe koduõppe suure eelisena nimetasid uurimuses osalenud vanemad koduõppega kaasnevat vabadust. Koduõpet

praktiseeriv pere saab kulgeda omas rütmis: saab vabalt planeerida oma käike, õppeaasta sees soovi korral pikalt reisida ning ei pea oma tegevustest kellelegi aru andma. Puudub esmaspäevast reedeni elurutiin, elurütm on vaba ja voolav. Vanemad tõid välja, et nende jaoks on oluline, et puudub autoriteet väljaspool perekonda, keegi n-ö võõras ei sekku peretegevuste planeerimisse.

Vanemad selgitasid, et perega koosolemise aeg on väga väärtuslik ja oluline. Kui pere saab rohkem koos olla, siis tugevnevad pereliikmete vahelised suhted, vanema ja lapse suhe on lähedasem ja kvaliteetsem.

Minu arust koduõpe on hästi oluline just sellepärast, et peres ei tekiks lõhenemist. Pere on kui meeskond ja meeskonnana me toimime ja tegutseme. (Hele).

Rõhku pannakse ka põlvkondadevaheliste sidemete tugevdamisele, tihedatele suhetele vanavanematega. Mitmes uurimuses osalenud koduõpet praktiseerivas perekonnas olid vanavanemad kaasatud ka koduõppe läbiviimise protsessi.

3.2.2. Koduõppe eelised lapsele.

Oskuslik ajakasutus ja -juhtimine. Koduõppe puhul kulgeb lapse päev loomulikumas rütmis. Laps saab hommikul välja puhata ning päeva jooksul on rohkem aega ja energiat tegeleda asjadega, mis talle meelepärased on ja huvi pakuvad. Vaba ja paindlik päevakava võimaldab oskuslikult oma aega kasutada - rohkem igapäevaselt õues olla ja liikuda.

Kui oli väga ilus ilm või mingi erakordne ilm, mida polnud pikka aega olnud, siis jätsime kooliasjad sinnapaika ja lapsed läksid õue. (Maarika).

Kodune õppeprotsess ei ole nii intensiivne, sellele kulub lastevanemate hinnangul maksimaalselt 4 tundi päevas, seega jõuab laps soovi korral ka rohkemates huviringides käia kui see kooli kõrvalt võimalik oleks. Paljud koduõppel olevad lapsed tegelevad igapäevaselt mõne huvitegevusega.

(...) no ta on maletaja. Hästi palju tunde päevas teeb malet nii kodus kui ka trennides, siis on suusakool ja ujumine ja võistlustants ja jooga ja klaver. (Natalja).

Uurimuses osalenud vanemad tõid välja, et neile meeldib, kui laps saab proovida ja katsetada erinevaid huvitegevusi, mille tulemusel ta oskab tulevikus paremini näha, mis talle meeldib. Samuti kasvavad huvitegevustele pühendudes võimalused mingis kindlas valdkonnas suurepärased oskused saavutada.

Lapse isiksuse kujunemine. Koduõpe võimaldab lapsevanemate hinnangul kasvatada lapsest tugeva isiksuse, kes julgeb erineda ja olla omamoodi. Lapsel pole survet end teistega võrrelda või kellegi moodi olla. Selle asemel püüab ta igapäevaselt olla parim versioon iseendast. Vanemad peavad oluliseks eeliseks seda, et koduõppe puhul säilib lapsel tema isikupära. Koduses keskkonnas on vabadus ja aktsepteeritus olla see, kes ta on ning lapse erilisus ja potentsiaal saab avalduda täiel määral. Laps ei ole kuidagi n-ö lihvitud selleks, et süsteemi sobitada. Puudub kaaslaste surve olla kuidagi ja kellegi moodi.

Minu meelest koduõpe on nagu see kirjanduspõhine maailm, et me arendame tegelikult oma lastest ikkagi isiksused, mitte ei vii neid hambad ristis kogu aeg kokku ja ei tasanda neid jõle sarnasteks. (Indrek).

Koduõppel saab keskenduda sellele, et laps harjuks iseendast vastuseid ja lahendusi leidma, nii on laps enesekindlam ja usaldab iseennast. Laps ei harju väljakutse tekkides ootama, et keegi väljastpoolt ütleks, mis on õige lahendus. Vanemad leiavad, et koolisüsteemis on sagedased olukorrad, kus laps kogeb, et keegi on temast targem, keegi ütleb mida ja kuidas teha. Nii on aga keeruline õppida iseennast ja oma valikuid usaldama.

Lapse sotsiaalne ja emotsionaalne areng. Uurimuses osalenud lapsevanemad pakuvad oma lastele sihipäraselt erinevaid võimalusi kohtumiseks teiste lastega: kohtutakse teiste koduõppe perekondadega ja sõprade ning tuttavatega erinevate ettevõtmiste käigus. Seejuures märkisid lapsevanemad, et oluliseks eeliseks ongi see, et laps suhtleb just erinevas vanuses laste ja täiskasvanutega, kuna maailm ei ole vanusepõhine. Kui lapsel võimaldatakse kohtuda ja suhelda erinevate inimestega, nii teiste laste kui täiskavanutega, siis laps õpib arvestama ja aktsepteerima inimeste erinevusi. Koduõppe laps kogeb rohkem niiõelda reaalsel elu, suhtlemistasandite mitmekesisus mõjub lapse sotsiaalsele arengule positiivselt ning laps õpib julgelt suhtlema ning ühiskonnas toime tulema.

Koduõppe puhul puudub konkurents ja kaaslastega n-ö võistlemine, mis paratamatult klassiruumis, kus on koos suur hulk samavanuseid lapsi, tihti aset leiab. Uurimuses osalenud lapsevanemad peavad positiivseks asjaolu, et lapsed võivad omandada haridust keskkonnas, kus puudub konkurentsiohkkond.

Üks kasvatusteadlane, Tiiu Kuurme, ta ütles küll lasteaia kohta, aga et erineva vanusega laste rühmas õpib laps koostööd ja samavanuste hulgas konkurentsi. See tsitaat meeldis mulle, sest ma näen seda koolis, et nad õpivad konkurentsi ja võistlemist, mida tegelikult pole üleüldse vaja. (Maarika).

Koduõppel on laps suure osa päevast koos lapsevanemaga. Lähedane suhe pereliikmetega pakub lapsele kindlus- ja turvatunnet, laps on kasvab ja areneb niiöelda pere turvalises tagalas. Turvaline suhe vanemaga on baasiks tervetele ja täisväärtuslikele suhetele teiste inimestega. Selle baasilt tekib lapsel ka usaldus maailma vastu, suur osa koduõpet praktiseerivaid lapsevanemaid kirjeldas oma lapsi väljaspool kodu kui iseäranis iseseisvaid ja hästi hakkamasaavaid.

Rahulik ja turvaline keskkond. Koduõppel olev laps viibib rahulikus keskkonnas, kus puudub liigne lärm ning kiirustamine ja sellest tulenev pinge ning stress - laps on õnnelikum ja rõõmsam. Liigne müra ja inforohkus väsitab ning võib tekitada keskendumishäireid ja närvilisust. Koduõppel oleval lapsel on lastevanemate hinnangul rohkem energiat ning säilib elurõõm ja tegutsemislust. Paljud uurimuses osalenud vanemad rõhutasid, et koduõppe peamine eelis on see, et laps on õnnelik ning lapsel pole stressi.

Kõige suurem erinevus, mis ma tütre puhul saangi võrrelda, kuna ta käis koolis ja siis ta jäi koju, on see, et kui ta koolis käis, siis ma nägin, et tal lihtsalt see elurõõm nagu kadus ära. (Elle).

Vanemad tõid selge eelisena välja ka selle, et laps ei puutu kokku koolikiusamisega, mis on tänapäeval üha süvenev probleem. Koduõppel oleva lapse puhul on tagatud tema sotsiaalsete suhete kvaliteet ning turvalisus.

Õppimise mitmekesisus. Üheks olulisimaks eeliseks tõid uurimuses osalenud lapsevanemad välja, et koduõpet on võimalik korraldada viisil, mis arvestab täielikult lapse soovide, huvide ning eripäraga. Vastavalt lapse vajadustele on võimalik reguleerida aktiivse tegevuse ja pauside vahekorda. Kui tundub, et mõnel päeval õppetegevus üldse ei suju, siis on võimalik see päev vabaks võtta, minna loodusesse või teha midagi muud meelepärast ning planeeritud tegevuse juurde naasta siis, kui laps selleks rohkem valmis on. Kogu õppekava on võimalik läbida loomulikumalt ja loovamalt, koduõpe on justkui elu osa. Suur osa õppimisest ei toimu suletud ruumis vaid reaalses elukeskkonnas, näiteks muuseumides, parkides, erinevates keskustes, looduses, raamatukogus jne. Selline lähenemine kujundab olukorra, kus laps on õppimisele rohkem avatud, kuna õppimine ei ole muust elust eraldatud.

Koduõpet praktiseerivad lapsevanemad peavad väga oluliseks lähtuda nii õppeprotsessi korraldusel kui õppesisu valikul lapse huvist. Kui lapsel puudub huvi, siis õpitu ei jää meelde ega kinnistu. Iga lapsevanem tunneb oma last ning oskab märgata tema huve, soove ning

lapses avalduvaid andeid. Kui lapsevanemad oma lapse soodumust ja soovi mingi kindla valdkonna suhtes märkavad, siis nad püüavad ka seda igati toetada ning lapsele huvipõhiselt erinevaid tegevusi võimaldada.

Kui laps õpib huvipõhiselt, siis säilib temas nii elurõõm kui entusiasm õppida. Veel enam, kui lapsevanem on piisavalt osav, siis laps ei pruugi märgatagi, et ta parasjagu õpib vaid ta tegeleb lihtsalt omale meeldiva asjaga.

Ta saab iga päev teha seda, mida ta armastab! Kui laps sündis ja tal on meeletu huvi igasugu tantsu ja taoliste tegevuste vastu, siis ta saabki seda teha, ta võib kõiki asju läbi tantsu väljendada. Ma lihtsalt põimin talle sisse sinna vahele niimoodi vaikselt, kergelt, et ta ei saa arugi, et ta õpib. (Hele).

Vanemad on märganud ka, et kui koduõppel on korraga mitu last või kui lastel on piisavalt tihti võimalusi teiste koduõppe lastega kokku saada, siis lapsed hakkavad ise üksteist õpetama. Igaüks on andekas või osav mingis kindlas valdkonnas ning jagab oma oskusi ka teistega. See juhtub kõige efektiivsemalt just siis, kui kokkusaamistel ei toimu organiseeritud õpet vaid toetavas keskkonnas vaba suhtlus ja võimalus erinevaid tegevusi valida. Siinkohal rõhutasid vanemad, et eriti hästi toimib see olukorras, kus kokku saavad erinevas vanuses lapsed. Suuremad jagavad oma oskusi ja teadmisi väiksematega, kes on piltlikult öeldes kui käsnad uue informatsiooni ammutamisel. Nõnda, huvi- ja entusiasmipõhiselt õppisid mitmes perekonnas lasteaiaaegsed lapsed koos esimese ja teise klassi koduõppijatega ning saavutasid samad oskused.

Veel tõid vanemad koduõppe eelisena õppetegevuste läbiviimise juures välja võimaluse õppida just kohas ja viisil, kus see kõige loomulikum on - näiteks loodusõpetust õues, teiste maade kombeid ja kultuuri reisisides; ning õppimist läbi mängude - näiteks matemaatilise mõtlemise õppimist läbi male. Kõige paremini omandab inimene uusi teadmisi läbi tegevuse ja kogemuse.

Õpirõõmu säilitamine. Uurimuses osalenud lapsevanemad arvasid, et kuna koduõppe laps ei ole infoga üleküllastatud, siis säilib temas loomulik huvi õppimise vastu. Laps naudib õppimist ning senikaua kui ta seda naudib, on teadmiste omandamine kõige efektiivsem. Koduõpe ei ole nii intensiivne, kuid samas materjali omandamine on tihtipeale hoopis tulemuslikum, kuna lapsevanem oskab ja tahab oma lapse õppeprotsessi nauditavaks muuta.

Koduõppel olev laps on õppimisele avatud. Õppimine pole kohustus, millel on kindel algus ja lõpp vaid kogu protsess kulgeb loomulikumalt ja loovamalt. Õppimine on pigem

nagu elu osa. Vabadus õppimise kohta ja aega valida tekitab lapses soovi ise oma õppimist juhtida ja selle eest vastutada. Pole oluline, mis nädalapäev parasjagu on, laps võib kas või pühapäeva hommikul ärgates esimese asjana meelsasti matemaatikaga tegeleda, kuna koduõppel olles puudub liigne sund ja surve ning säilib lapse loomulik teadmistehuvi.

Me kohtume iga laupäev kogu laiendatud perega ja ma hakkasin märkama, kuidas need laupäevad tegelikult rikastavad tema õpet, ta sai alati küsida midagi ja ta võttis alati kaasa mingit materjali, mis ta oli valmistanud. Praegu kooliskäies seda muidugi ei ole nii palju üldse (...) kui tal see õppimise initsiatiiv enda käes oli, siis ta kasutas seda hästi palju. (Janne).

Vanemad kirjeldasid, et lapsed suhtuvad õppimisse positiivselt ja on teadmistejanulised, neile meeldib erinevate asjade ja ilmingute kohta küsimusi küsida ja tihti on esitatavad küsimused julged ning süsteemi kahtluse alla seadvad. Koduõppel olevad lapsed ei ole niivõrd suures mahus kogenud seda, et mingi süsteemi põhjus on lihtsalt reegel, mida tuleb aktsepteerida. Nad on avatumad uurima, analüüsima, arutlema ja lahendusi pakkuma ning n-õ kastist välja mõtlema.

Veel näevad vanemad koduõppe eelisenä seda, et laps õpib iseseisvalt töötama. Olenevalt rakendatavast metoodikast ja lapse vanusest, on lapsi, kes koduõppel olles õpivad suure osa materjalist iseseisvalt, kuid samas küsivad alati abi kui vaja.

3.2.3. Koduõppe eelised lapsevanemale kui koduõppe planeerijale ja läbiviijale. Üheks oluliseks eeliseks peavad lapsevanemad seda, et koduõppes saavad nad keskenduda just nendele oskustele ja omadustele, mille arendamist nad lapse juures tulenevalt enda väärtushinnangutest ja maailmapildist oluliseks peavad. Siinkohal töid vanemad välja, et kodus last õpetades saavad nad rõhku panna sellistele valdkondadele, mis koolis võivad tagaplaanile jääda.

Millega tänapäeva koolisüsteem nagu ei tegele on see, et mida rohkem on heasüdamlikke, positiivseid, empaatiavõimelga lapsi, kellest saavad täiskasvanud, seda tervem on meie ühiskond. Mulle tundub, et koolisüsteemis on meie prioriteetid umbes see, et varsti tuleb tasemetöö, me peame õppima, õppima, õppima. Et nagu see lähenemine on nagu nii vale. (Maria).

Eelnevat toetab ka lapsevanemate poolt väljatoodu, et kodus saavad nad õpetamisel kasutada materjale, mis neile meeldivad ning mida nad parimaks peavad ning lähtuda sellisest haridusfilosoofiast, mis vanemale endale meelepärane on.

Veel peavad vanemad koduõppe puhul oluliselt positiivseks ka kontrolli lapse sotsiaalsete suhete üle. Vanematel on võimalus hoida lapse sotsiaalsed suhted positiivsete ja arendavatena.

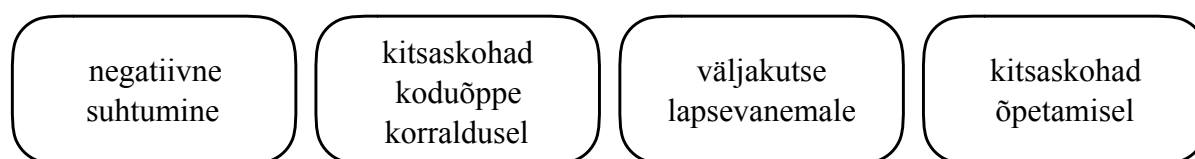
Kogu see sotsiaalne pool oli ka hästi kontrollitud, et nad õppisid käituma: mitte niimoodi karjas ennast kehtestama vaid me saime need situatsioonid läbi analüüsida. Kui midagi juhtus, et mida oleks pidanud tegema. (Maarika).

Oli vanemaid, kes kirjeldasid, et nad naudivad koduõppe protsessi, kuna see sunnib ennast arendama ja pakub palju uusi ja huvitavaid väljakutseid.

Teise uurimisküsimuse tulemustest selgus, et põhiliste eelistena nägid lapsevanemad, et koduõppel olev laps on rahulik ja õnnelik, ta saab hommikul välja puhata ning päeva jooksul on rohkem aega ja energiat tegeleda asjadega, mis talle meelepärased on. Kuna õpe pole nii intensiivne, siis jõuab laps käia ka rohkemates huviringides ning viibida rohkem õues. Vanemad pakuvad sihipäraselt võimalusi suhelda erinevate tegevuste käigus nii teiste laste kui täiskasvanutega, erinevas vanuses inimestega suhtlemine mõjub positiivselt lapse sotsiaalsele arengule. Samas pole koduõppel oleval lapsel pidevat survet end teistega võrrelda ning ta julgeb olla isikupärane. Õppeprotsessi saab koduõppel kohandada vastavalt lapse huvidele, õppida keskkonnas, mis on parajasti toetav ja meelepärane, nt looduses, erinevates huvikeskustes, muuseumides, reisisid ja mujal. Kui laps saab õppida läbi huvi ja kogemuse, siis säilib lapses õpirõõm. Vabadus valida õppimise aega ja kohta aitab kaasa sellele, et laps soovib ise oma õppimist juhtida ja selle eest vastutada. Olulise eelisena nimetati ka võimalust perega rohkem koos olla ja sellest tulenevaid tugevaid ja lähedasi peresuhteid.

3.3. Lastevanemate arvamused koduõppe kitsaskohtadest

Uurimisküsimuse all toovad lapsevanemad välja, millised on koduõppe võimalikud kitsaskohad ja raskused. Kolmanda uurimisküsimuse all moodustunud kategooriad on toodud joonisel 3.

Joonis 3. Kolmanda uurimisküsimuse andmeanalüüsil moodustunud kategooriad.

3.3.1. Negatiivne suhtumine. Osa uurimuses osalenud lapsevanemaid oli kogunud koolidepoolset jäika ning kohati negatiivset suhtumist koduõppesse. Lapsevanemad kirjeldasid koolidepoolset ehmatust ja vastuseisu koduõppe suhtes: negatiivseid kogemusi oli kogetud nii õpetajate kui juhi tasandil, sealhulgas nägude tegemine lapsevanemale, koduõppel oleva lapse aktusele tuleku keelamine, vestlusel koduõppel oleva lapse survestamine sõnadega “sa ju tegelikult tahad koolis käia” jms. Eestis on väljakujunenud koduõppesõbralikud koolid ja paljude tavakoolide oskused koduõppijatega toime tulla ning teadmised koduõppest on tihtipeale puudulikud.

Suhtumine on hästi jäik. Sealt koolist kindlasti ma poleks teda koduõppele võtnud, siis ma lihtsalt oleks tundunud ennast hästi halvasti, et ma olen neile tüliks ja tohutult koormav ja oleks hakanud iga nädal kontrolltöid tegema ja nii. (Riina).

Enamik uurimuses osalenud lapsevanemaid valis juba koduõppe kasuks otsustades või esimese koduõppel oldud aasta järel lapsele uue, koduõppesõbraliku kooli - koostööd nende koolidega kirjeldasid lapsevanemad kui positiivset ja vastutulelikku, misjuures kool oli lapsevanemale partner mitte kui järelevalve organ.

Tihtipeale on üheks kitsaskohaks ka peret ümbritsevate inimeste, sugulaste ja sõprade suhtumine otsusesse laps koduõppele jätta. Vanemad kirjeldasid, et nende lähedased omavad koduõppe suhtes eelarvamusi või neist erinevat seisukohta, kipuvad kritiseerima, kahtlema, õpetama ega mõista miks koduõppe kasuks otsustati. Lapsevanemad kirjeldasid, kuidas nad tunnevad, et on pidevalt sunnitud ennast ja oma elustiili kaitsma ja õigustama ning seetõttu eelistavad informatsiooni, et laps on koduõppel enamasti üldse mitte jagada.

3.3.2. Koduõppe korraldusest tingitud kitsaskohad. Uurimuses osalenud lapsevanemad tõid välja, et koduõpet toetavaid koole on keeruline üles leida. Enamikel koolidel puuduvad koduõppijatega kogemused ning seetõttu ei osata nendega toime tulla ning tihtipeale ei soovita ka proovida. Vanemad kirjeldasid, et nad sooviksid, et koolidepoolne suhtumine oleks mõistvam ja toetavam.

Ma helistasin ühte kooli ja ütlesin, et ma mõtlesin selle peale, et laps koduõppele jätta, et kas teie kooli alt oleks see võimalik. Vastus oli, ei, mitte mingil juhul ja visati telefonitoru ära. (Hele).

Koduõppekorraldust puudutavat informatsiooni on vähe või on see raskesti kättesaadav. Lapsevanemad tunnevad, et neil ei ole võimalik ilma hirmu ja viltuvaatamiseta koduõppega seonduvatele küsimustele vastuseid saada. Kui lapsevanemal, kes otsustab lapse koduõppele

jätta, pole ühtegi eelnevalt koduõpet praktiseerinud tuttavat, siis tuleb kogu koduõpet puudutav info ise üles otsida. See on lastevanemate sõnul keeruline ja ajamahukas.

Keeruline on leida mõttekaaslast ja tutvuda teiste koduõppijatega, kellega koos aega veeta. Lapsevanemad tunnevad puudust võimalusest oma piirkonna koduõppe perekondadega kokku saada, aega veeta ja kogemusi jagada. Esiteks on see keeruline, kuna koduõppe perekondi on Eestis vähe ning teiseks seetõttu, et informatsiooni oma piirkonna koduõppel olevate perekondade kohta on lastevanemate hinnangul keeruline üles leida.

3.3.3. Väljakutse lapsevanemale kui koduõppe läbiviijale. Lapsevanema jaoks on koduõppel üsna palju väljakutseid. Iga inimene ei ole kindlasti sellesse rolli sobilik. Raskustena tõid lapsevanemad välja, et inimene, kes on õpetaja rollis peab huvituma enesearengust. Koduõpe on efektiivne vaid juhul kui ka lapsevanem on valmis pidevalt ennast arendama. Teise olulise väljakutsena nimetasid lapsevanemad distsipliini - kui väljaspoolt tulev sund ja kohustus puudub, siis enesedistsipliin nõuab üsna palju tahtejõudu. Mõnikord pakub väljakutset ka lapse distsiplineerimine ja õppima motiveerimine. Raskusena nimetati ka lapse õpetamisega kaasnevat vastutust, ilmselt vanematel olev tugev vastutustunne siiski aitab pisut ka enesejuhtimisele ja -distsiplineerimisele kaasa.

Vanemad, kellel oli koduõppel rohkem kui üks laps, tõid olulise kitsaskohana välja, et koduõpet praktiseerival lapsevanemal pole enda aega. Lapsevanem peab olema valmis enda töö ja eneseteostuse panema tagaplaanile ning arvestama, et isiklikku aega on üsna napilt.

(...) raske on see sinu vastutus, see on üks asi. Teine asi on muidugi see, et sinu enda õppimised ja töö - ei ole võimalik, et sa tööl käid. Ülikool jäi mul pooleli ja sellepärast ma nüüd tulingi ja otsustasin magistriõpingud lõpetada. (Raine).

Võimaliku kitsaskohana nimetati ka majanduslikku toimetulekut. Enamasti peab koduõppe valinud perekond hakkama saama ühe lapsevanema töötasuga. Osa uurimuses osalenud lapsevanemaid käis siiski ka tööl, seega hea planeerimise korral on võimalik töö ning koduõppe omavahel ühildada, kuid see nõuab loomulikult tugevat tugivõrgustikku.

3.3.4. Õpetamisel tekkivad kitsaskohad. Lapsevanemad tõid välja, et on mõned ained, mida on kodus mõnevõrra keerulisem õpetada kui koolis. Selliste ainetena nimetasid lapsevanemad erinevaid reaallaineid, näiteks matemaatika või füüsika õpetamine ei ole paljudele lihtsalt meelepärane, isegi kui nad saaksid oskuste poolest nende õpetamisega hakkama. Seetõttu

eelistatakse tihti eelnimetatud ainete õpetamisel kasutada eraõpetajate abi, seda eriti põhikooli kolmandas kooliastmes.

Ka võõrkeeli on lastevanemate hinnangul kodus keeruline õpetada ja õppida. Vanemad esitasid arvamuse, et keeleõpe on efektiivsem grupis või hoopis keelekeskkonnas. Üks uurimuses osalenud lapsevanem kirjeldas, kuidas tihe koostöö võõrkeele õpetajaga toetas lapse keeleõpet. Õpetaja saatis koduõppel olevale lapsele sagedasti erinevaid materjale ning videovastamisi tehti õpetajale iga paari nädala järel. Tegemist oli keelekallakuga klassiga ning nõnda püsis laps võõrkeele oskusele oma klassiga ühtlasel tasemel. Igas koolis säärane tihe koostöö võimalik ega ka vajalik ei ole. Võõrkeele tulemuslikumaks õppeks kasutatakse koduõppel näiteks erinevaid rakendusi ning uurimuses osalenud lapsevanemad on enda sõnutsi valmis ja avatud looma oma lastele õppimiseks erinevaid võimalusi, isegi kui see tähendab näiteks keele õppimiseks sobivasse keelekeskkonda reisimist.

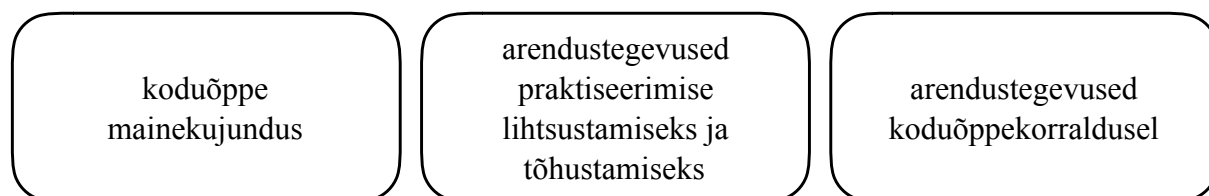
Vanemad tõid välja, et kui nad tunnevad, et neil endal on mõnes valdkonnas oskused lapse õpetamiseks puudulikud, siis nad kaasavad kindlasti selle valdkonna asjatundja. Nii käivadki paljud koduõppel olevad lapsed näiteks muusikakoolis, keeleõppe rühmades ning märgatav osa uurimuses osalenutest harrastab malemängu, mis on tugev matemaatiline mõtlemise arendaja.

Kolmanda uurimisküsimuse tulemustest selgus, et lapsevanemad tõid peamiste kitsaskohtadena välja ümbritsevate inimeste vähesed teadmised koduõppest ning sellest tuleneva negatiivse suhtumise ja hinnangute andmise, mida on lapsevanemad kogunud ka koolijuhtide ja õpetajate tasandil. Lapsevanemad tunnevad, et nad peavad pidevalt oma elustiili kaitsma ja õigustama. Koduõppekorraldust puudutavat informatsiooni on vähe või on see raskesti kättesaadav, koduõppijate seast on keeruline leida mõttekaaslaseid, kuna neid on vähe ja nad elavad hajusalt Eesti erinevates piirkondades. Veel tõid lapsevanemad raskustena välja, et koduõpet praktiseeriv vanem peab arvestama, et tal napib isiklikku aega ning eneseteostus peab mõneks ajaks tagaplaanile jääma. Koduõpe on tulemuslik vaid juhul kui õpetaja rollis olev inimene on ennastjuhtiv.

3.4. Lastevanemate arvamused koduõppe arendusvõimalustest

Uurimisküsimuse all toovad vanemad välja võimalikke parendusvaldkondi koduõppe juures. Kirjeldades, mis muudaks koduõppe praktiseerimise lihtsamaks ja efektiivsemaks. Neljanda

uurimisküsimuse juures moodustunud kategooriad on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. Neljanda uurimisküsimuse andmeanalüüsil moodustunud kategooriad.

3.4.1. Koduõppe mainekujundus. Ühe võimaliku arenguvõimalusena koduõppe juures näevad koduõpet praktiseerivad lapsevanemad inimeste teadlikkuse tõstmist koduõppest ja seeläbi koduõppe maine kujundamist. Uurimistulemustest ilmneb, et koduõppe praktiseerijad pidanud kokku puutuma inimeste ebaõigete teadmistega koduõppest ning sellest tuleneva kallutatud suhtumisega.

See teema võiks nagu olla natukene rohkem pildil (...) tegelikult on inimeste hulgas neid, kes küsivad su käest, et see on päriselt ka seaduslik vä. (Maria).

Kusjuures teadlikkust tuleks lapsevanemate hinnangul tõsta ka koolitöötajate, nii - juhtide kui õpetajate hulgas. Lapsevanemad tõid välja kogetud situatsioone, kus kooli töötajad on koduõppesse halvustavalt suhtunud oma hämmastust või halvakspanu näoilmega väljendades või uurides, miks vanem koduõppe kasuks otsustab, kui ta lapsel midagi viga ei ole. Uurimuses osalenud lapsevanemad leidsid, et teadlikkuse tõstmisele aitaks kaasa erinevad infopäevad koduõppest: näiteks infopäevad õpetajatele ja koolijuhtidele, mille käigus saaksid koduõppe kogemusega koolid kogemusi jagada ning infopäevad kõigile hvilistele, kus oleks võimalik osaleda igapähele, kes soovib koduõppe kohta rohkem teada saada.

Lapsevanemad arvasid, et suhe kooliga võiks olla positiivsem, põhineda vastastikusel austusel, dialoogil ning partnerlusel. Konkreetseid lahendusvõimalusi selleks ei osatud pakkuda, arvati, et teadlikkuse kasv ning koduõppijate arvu suurenemine ehk aitab sellele aegamööda kaasa. Uurimuses osalenud lapsevanemad on eelnimetatud kitsaskoha lahendanud kooli vahetades. Lapse koduõppele jäädes valiti kool, kus aktsepteeritakse koduõpet lapsevanema taotlusel kui normaalsust ning kus on meeldiv koostöö.

3.4.2. Arendustegevused koduõppe praktiseerimise lihtsustamiseks ja tõhustamiseks.

Lapsevanemad märkisid, et nad tunnevad puudust õppematerjalist koduõppijatele, näiteks koduõppe programm või veebilehekülg, kus oleks iga ainevaldkonna õpetamiseks koondatud materjale ja metoodikat. Lisaks materjalile märgiti, et koduõppe praktiseerimise teeks lihtsamaks ja efektiivsemaks koduõppekeskuse olemasolu. See võiks olla koht, mis on suunatud peredele, kes tahaksid jääda koduõppele, aga ei tea veel täpselt, kuidas seda teha saab, millega arvestada tuleb jne. See oleks justkui tugikeskus, kust saaksid kõik huvilised kogu info koduõppe kohta. Samas oleks seal võimalus koduõpet praktiseerivate vanematel üksteisega suhelda, kogemusi jagada, üksteist toetada ning koduõppe lastel omavahel kohtuda, suhelda, koos erinevaid projekte teha, üksteist õpetada jne.

Lisaks koduõppekeskusele tõid lapsevanemad välja, et võiks olla võimalus kohtuda teiste koduõppel olevate lastega piirkonniti. Siinkohal on veidi takistuseks asjaolu, et koduõppel olevaid lapsi on vähe ja nad on hajusalt jagunenud üle Eesti.

Osa lapsevanemaid tõi välja ka koduõppe koordinaatori vajaduse. Leiti, et koordinaator võiks olla koolis, kus on koduõppel olevaid lapsi või siis piirkondlikult, näiteks igal linnal oma koduõppe koordinaator - inimene, kes juhendaks koduõppijaid ning kelle käest saaks koduõppega seonduvatele küsimustele vastused ning tuge koduse õppe korraldamisel.

Koolide poolt määratud tugiisik võiks olla. Kui lapsevanem alustab, siis on tal hästi palju igasuguseid kahtluseid ja hirme. Hea oleks, kui oleks üks isik, kes on mitu vanemat juba sellest perioodist läbi vedanud. (Elle).

Mõnes üksikus koolis on selline inimene juba ka olemas ning lapsevanemate sõnutsi on see suureks abiks ja toeks.

3.4.3. Arendustegevused koduõppekorraldusel. Kuna lapse koduõppele jättes jääb tavaliselt üks lapsevanematest koduseks, siis võivad tekkida majanduslikud väljakutsed ning iga pere, kes sooviks ei saa omale koduõpet lubada. Kuna koduõppele vanema taotlusel jäädes korraldab ja finantseerib kõik kulutused koduõppe korraldaja ehk lapsevanem, siis tõid vanemad välja, et koduõpet praktiseerivatele vanematele võiksid olla erinevad rahalised toetused, näiteks osa pearahast.

Oli ka vanemaid, kes arvasid, et koduõppe korraldus võiks Eestis pisut vabam olla.

Minule meeldib selline Kanada, selline Iiri ja Inglise variant, kus sa valid selle unschoolingu. Sul on oma enda õppekava niiöelda ja sa ei ole allutatud mingitele

eksamitele. Ja kui sa tahad ülikooli minna, siis sa lähed teed mingisugused need katsed ja testid ja vestlused ja saad sinna sisse. (Mari).

Selline korraldus jätkaks kindlasti lapsevanemale veelgi vabamad käed oma lapse õpetamisel, samas on ka vastutus väga suur. Siinkohal sobib hästi ühe lapsevanema väljaõeldu, et kui sa otsustad lapse saada, siis otsusta ka, et sul on tema jaoks aega. Lapsevanem, kes otsustab omal soovil lapse koduõppele jätta, on motiveeritud, pühendunud, võimekas ja ennastjuhtiv ning suure tõenäosusega suuteline kasvatama selliseks ka oma lapse.

Oli lapsevanemaid, kes leidsid, et koduõppe praktiseerimise efektiivsust toetaks paikapandud koolitussüsteem vanematele, kes soovivad oma lapse koduõppele võtta. See annaks kindlasti paljudele vanematele, kes koduõpet kaaluvad aga oma võimekuses seda läbi viia kindlad pole, kindlustunde koduõppe kasuks otsustada.

Neljanda uurimisküsimuse tulemustest võimalike koduõppe arendustegevuste kohta selgus, millest lapsevanemad koduõppe praktiseerijatena puudust tunnevad, mis nende hinnangul koduõppe planeerimise ja läbiviimise lihtsamaks ja efektiivsemaks muudaksid. Need on vanemate hinnangul tõhusamad tugistruktuurid koduõppe praktiseerimise toetamiseks, sealhulgas koduõpet puudutava informatsiooni parem kättesaadavus ning koduõppekeskuse ja koordinaatori olemasolu. Nimetati ka võimalikke majanduslikke toetuseid koduõpet praktiseerivale perele ning peeti oluliseks teadlikkuse tõstmist koduõppest kui arvestatavast hariduse andmise viisist ning sellest tulenevat koduõppe kuvandi muutust.

4. Arutelu

Arutelus esitatakse ning seostatakse teooriaga olulisemad uurimistulemused uurimisküsimuste kaupa.

Lastevanemate tegevused koduõppeprotsessis. Vanemad kirjeldasid koduõppeks valmistumist: nii õppe-eesmärkide seadmist, õppe planeerimist kui kasutatavat metoodikat ja materjale, samuti milline on koduõppija päevakava, kus sisalduvad ka erinevad tegevused väljaspool kodu.

Valdkonnad, millele lapsevanemad koduõppe juhendajatena rohkem rõhku panevad erinevad perekonniti ning lähtuvad lapsevanemate väärtushinnagutest. Õppeprotsessi kavandamine ja läbiviimine erineb perekonniti ning muutub kogemuse kasvades, ka Martin-Chang jt (2011) uurimusest selgus, et pered viivad koduõpet läbi erinevalt: on peresid, kus koduõpe on rohkem struktureeritud ning on peresid, kus õpe on vabam.

Koduõppija päeva kirjeldades tõid lapsevanemad välja, et aktiivse õppetegevustega tegeletakse enamasti hommikupoole ning tavaliselt jäi see vahemikku 2-4 tundi, misjuures 4 tundi õppetegevust päevas oli vanemate hinnangul maksimumaeg. Sama on välja tulnud ka Thomas'e (2016b) varasemast uurimusest, kust selgub, et enamiku koduõppel olevate laste aktiivse õppetegevuse osakaal päevas on 4 tundi või vähem. Ülejäänud osa päevast saab laps tegeleda asjadega, mis talle meeldivad, käia huviringides, olla õues või mängida, mis ühtib uurimuses osalenud lapsevanemate poolt väljatooduga. Siinkohal joonistub välja ka põhjus, miks koduõppel olevatel lastel on tihtipeale välja kujunenud kindlad huvialad - tingitult koduõppe spetsiifikast on lapsel piisavalt aega ja energiat oma huvialadega tegeleda.

Koduõppe eelised. Koduõppe ühe eelisena tõid vanemad välja koduõppega kaasneva vabaduse elada perega omas rütmis, palju aega perekonnana koos veeta ning sellest tulenevad lähedased ja usalduslikud suhted pereliikmete vahel. Ray (2016) kirjeldab ühe peamise koduõppe kasuks otsustamise põhjusena samuti vanemate soovi perekonnana rohkem koos aega veeta ning perekonna omavahelisi suhteid tugevdada. Koduõppe mõjul kujunevad tugevad perekondlikud sidemed ning positiivsed õdede-vendade vahelised suhted on välja toonud ka Murphy (2014). Igasugune suhe on seda tugevam, mida rohkem aega ja energiat sellesse panustatakse, sama on ka vanema-lapse suhtega. Koduõpe on võrreldes kooliskäimisega vähem intensiivne ning päevakava on paindlik. Tingitult eelnimetatust jääb perekonnana kvaliteetseks ajaveetmiseks rohkelt aega ja võimalusi.

Paljud uurimuses osalenud koduõpet praktiseerivaid lapsevanemaid rõhutasid koduõppe suure eelisena seda, et laps on rahulik ja õnnelik. Lapse õnnelikkus on tõenäoliselt tingitud mitmetest aspektidest, ühena nende hulgas ka Moreau (2012) poolt nimetatud kodune rahulik ja turvaline kasvukeskkond, kus laps ei pea kokku puutuma koolikiusamisega ning eeldatavasti kogeb vähesemal määral negatiivse alatooniga sotsiaalseid suhteid. Lisaks saab koduõppel olev laps hommikuti välja puhata ning tegeleda rohkem endale meelepäraste tegevustega, lapsevanemad püüavad õppe siduda lapse huvidega, mis teeb kogu protsessi lapse jaoks huvitavamaks ja meeldivamaks ning koduõppel olev laps ei pea end pidevalt teistega võrdlema. Kõik eelnimetatu on autori hinnangul lapse õnnelikuks olemisega otseses seoses.

Uurimuses osalenud lapsevanemad tõid koduõppe eelisena välja võimaluse läheneda oma lapse õpetamisele täpselt nii nagu lapse jaoks sel hetkel parim on. Koduõppel on vabadus valida lähtuvalt lapsest nii õppemeetodid kui -sisu, vastavalt lapse soovile ja valmisolekule õpitavat vastu võtta saab korrigeerida õppeprotsessi kestust ja intensiivsusust. Seda sama on varasemalt välja toonud ka Ray (2016) ja Moreau (2012). Eelnimetatuga on otseses seoses koduõppe eelis õpetada last lähtuvalt tema huvidest, mille olulisuse tõid välja uurimuses osalenud lapsevanemad ning mis on samuti ühe koduõppe eelisena nimetatud ka erinevates varasemates uurimustes (Aurini & Davies, 2005; Ray, 2016). Õpetades last lähtuvalt tema huvist, säilib lapses soov ja rõõm õppida ning kui lapsevanem märkab ja oskab toetada valdkondi, mis lapsele huvi pakuvad ning milles ta osav on, siis on suurem tõenäosus, et laps saavutab mingis valdkonnas sügavad teadmised ja tugevad oskused. Õpetajal on klassis palju lapsi ning väga keeruline kui mitte võimatu on märgata ja toetada igäuhe tugevusi, koduõppel on selles suhtes selge eelis. Võib öelda, et elus hakkamasaamiseks piisab ühest kindlast valdkonnast, milles suurepärase olla. Koduõpe võimaldab lapsel juba varakult oma tugevad küljed avastada ning nende arendamisele igakülgset rõhku panna.

Oluliseks eeliseks pidasid uurimuses osalenud lapsevanemad ka võimalust õpetada lapsi lähtuvalt enda (või pere) väärtushinnangutest ja maailmapildist ning arendada lapses oskuseid ja valdkondi, mis koolis tagaplaanil on või sootuks õppekavas ei sisaldu. Siin võib tuua paralleeli koduõppe kasuks otsustamise põhjustega, mis on koduõppe eelistega tugevas seoses ning mille hulgas tuuakse välja lastevanemate soov kasvatada oma lapsi keskkonnas, mis toetab lapsevanemale oluliste väärtuste kinnistumist ka lapses (Ray, 2016; Romanowski, 2001; Rothermel, 2003). Eelnevast lähtuvalt võib järeldada, et uurimuses osalenud

lapsevanemad hindavad väärtuseid ja isiksuseomadusi, mille arendamisele tänapäeva koolisüsteem nende hinnangul piisavalt rõhku ei pane. Koduõpet praktiseerides on vanemal vabadus ja võimalus kujundada oma lapsest isiksus, kelle väärtushinnangud ja maailmavaade ühtivad vanema enda omadega.

Aurini ja Davies (2005) selgitavad, et koduõppel olles säilib lapse unikaalsus, lapse isikupära säilimise tõid eelisena välja ka mitmed uurimuses osalenud lapsevanemad. Koduõppel olev laps ei pea end igapäevaselt kellegagi võrdlema ning puudub igapäevane kaaslaste surve ning soov olla kellegi moodi. Samas peavad koduõppel olevate laste vanemad oluliseks eeliseks võimalust kohtuda ja suhelda igasuguste erinevate inimestega, misjuures suhtlemistasandite mitmekesisus mõjub lapse arengule positiivselt. Ka Romanowski (2006) uurimusest ilmneb, et koduõppel olevad lapsed oskavad erinevates situatsioonides paremini kohaneda, kuna nad ei veeda oma päeva vanuse järgi grupeeritud klassides. Eelnimetatu on eeliseks muidugi juhul, kui lapsevanemad koduõppel olevale lapsele suhtlusvõimalusi sihipäraselt pakuvad. Läbiviidud uurimuses osalenud lapsevanemad enda hinnangul seda teevad, siiski ei saa eeldada, et säärane suhtumine kõikide koduõpet praktiseerivate lapsevanemate seas levinud on.

Koduõppe eeliseks on uurimuses osalenud lastevanemate sõnul ka see, et last kodus õpetades saab keskenduda sellele, et laps harjuks iseendast vastuseid ja lahendusi leidma ning selle tulemusel areneb lapses eneseusaldus ja enesekindlus. Romanowski (2001) on välja toonud, et koduõpe mõjub positiivselt lapse enesekindlusele just põhjusel, et stiimul õppimiseks tuleb lapsest endast. Koolisüsteemis on õpilased suuresti väliskeskonna poolt motiveeritud. Autori hinnangul on koduõppel olev laps olukorras, kus ta peab õppima iseennast kuulama ja usaldama, kuna tema kõrval ei ole püsivalt kedagi teist kellele lahenduste leidmisel loota. Samuti puudub pidev väline motivatsioon - hinded, õpetaja arvamus jm. Koolis võib isikuks, kelle pakutud lahendusi laps õigeks peab ja usaldab, olla nii liidrirolis klassikaaslane kui tugeva autoriteediga õpetaja. Pidevalt kuulates ja arvesse võttes väljastpoolt tulevaid suuniseid, ei pruugi laps õppida iseennast ja oma valikuid usaldama.

Koduõppe kitsaskohad. Erinevalt Reich (2005) ja West (2009) arvamusel, kes väidavad, et koduõppel olevad lapsed võivad olla liialt isoleeritud ning seetõttu kannatavad nende sotsiaalsed oskused, selgus antud uurimusest lapsevanemate arvamus, et kui laps tuleb edukalt toime väikeses keskkonnas ning vanemad aitavad kaasa lapse eneseusu ning enesekindluse kujunemisele, siis ei ole lapse jaoks ka suuremas seltskonnas ega ühiskonnas

hakkamasaamine probleemiks. Olgugi, et uurimuses osalenud lapsevanemad sotsialiseerumist enda pere kontekstis probleemiks ei pea, viitab nii sihipäraste ja mitmetasandiliste suhtlusvõimaluste pakkumine kui erinevate isikuomaduste kujundamise oluliseks pidamine lapsevanemate teadlikkusele koduõppe spetsiifikast tingitud sotsialiseerumisprobleemi tekkimise võimalusest.

Uurimuses osalenud lapsevanemad tõid ühe kitsaskohana välja fakti, mis on ka varasemalt Aurini ja Davies'e (2005) uurimuses esitatud - nimelt koduõpet praktiseeriv lapsevanem peab arvestama, et tal pole n-ö enda aega ning ka tööalane eneseteostus tuleb mõneks ajaks tagaplaanile jätta. Uurimuses osalenud lastevanemate hulgas oli nii töötavaid kui koduseid. Seega iga kord ei pruugi otsus koduõpet praktiseerida, tuua lapsevanema jaoks kaasa tööalasest eneseteostusest loobumist. Küll aga tuleb väga mahuka ajapanustamise ning tööalase eneseteostuse tagaplaanile jätmisega arvestada uurimuses osalenud lastevanemate kogemuste põhjal juhul, kui kodus õpetatakse ja kasvatatakse mitut väikest last korraga. Ka Murphy (2014) toob välja, et aja planeerimine lapse õpetamise ja muude kohustuste vahel on iseranis keeruline siis kui peres kasvab mitu väikest last. Kui koduõppel olev laps oli eelneva kooli- ja õpikogemusega ning oma tegevustes üsna iseseisev või oli perel tugev tugivõrgustik, siis oli lastevanemate kogemuste kohaselt koduõppe praktiseerimise kõrvalt võimalik ka osakoormusega tööd teha.

Lapsevanemad tõid välja, et lisaks ajalisele väljakutsele nõuab koduõpe lapsevanemalt ka pidevat valmisolekut enesearenguks. Sarnane ettevaatlikkus ilmneb ka Romanowski (2001) uurimusest, kus ta kirjeldab, et iga lapsevanem ei oma koduõppe praktiseerimiseks piisavalt teadmisi ega professionaalseid oskusi. Tõik, et uurimuses osalenud lapsevanemad ise enda pidevat arengut oluliseks peavad näitab autori hinnagul, et lapsevanem, kes koduõppe kasuks otsustab omab eneserefleksiooni- ja analüüsioskust ning on seega tõenäoliselt piisavalt pädev ka oma lapsi koduõppe protsessis juhendama.

Uurimuses osalenud lapsevanemad tõid kitsaskohana välja ka inimeste negatiivse ning teadmatusest tuleneva kallutatud suhtumise koduõppesse. Eelnimetatu varasemates uurimustes sel viisil ei kajastunud ning tundub seega pigem iseloomulik Eestile. Küll aga on Zhao ja Badiz (2014) välja toonud, et koduõpet praktiseerivad lapsevanemad võivad tunda end eraldatu ja üksinuna, kuna lähedased ei pruugi nende valikuid mõista ega toetada. Sarnase puudusena tõid uurimuses osalenud lapsevanemad välja vajaduse oma otsust lapsi koduõppele jätta pidevalt põhjendada ja kaitsta. Vanemad kirjeldasid, et osa nende lähedastest omab

koduõppe suhtes neist erinevat seisukohta, ega mõista miks koduõppe kasuks otsustati. Kuvand koduõppel olevast lapsest on ekslik. Siinkohal aitaks teadlikkuse tõstmine koduõppest, mille pakkusid arendusvõimalusena välja ka uurimuses osalenud lapsevanemad. Koduõpe kui normaalne hariduse andmise vorm võiks olla rohkem nähtaval. Ühiskonna teadlikkuse suurenedes ei tundu koduõpe enam niivõrd äärmusliku valikuna ning see paneb omakorda aluse positiivsema suhtumise kujunemisele.

Koduõppe arendusvõimalused. Siinkohal töid lapsevanemad välja arendusvõimalused, mis koduõppe nende jaoks lihtsamaks ning efektiivsemaks võiks muuta. Palju nimetati koduõppe mainekujunduse olulisust. Suurem teadlikkus koduõppest kui arvestatavast hariduse andmise viisist muudaks loodetavasti suhtumise koduõppesse positiivsemaks. Uurimuses osalenud lapsevanemad leidsid, et teadlikkuse tõstmisele aitaks kaasa näiteks infopäevad koduõppest. Koduõppe praktiseerijad on pidanud kokku puutama inimeste, sh ka koolitöötajate ebaõigete teadmistega koduõppest ning sellest tuleneva negatiivse suhtumisega. Romanowski (2001) hinnangul on negatiivse suhtumise taga enamasti põhjus, et koolid ei mõista, miks lapsevanemad on valinud koduõppe. Otsust koduõppele jääda nähakse veidi kui rünnakut süsteemi suunas ning võib tekkida vastandumine.

Lapsevanemate hinnangul muudaks koduõppe lihtsamaks ka kokkukoondatud materjali olemasolu, võimalus koduõpet puudutavat infot hõlpsamalt kätte saada ning koduõppe koordinaatorite või tugispetsialistide olemasolu. Lapsevanemad tunnevad puudust kohast, näiteks koduõppekeskus, või inimesest, kelle käest saaks ilma hirmu tundmata uurida koduõppega seonduvat infot ja küsida abi koduõppe praktiseerimise käigus tekkivates küsimustes. Mõned koduõppe koordinaatorid on Eestis olemas, kuid seotud pigem konkreetse kooliga. Lisaks on olemas MTÜ Eesti Koduõppe Keskus, mis jagab oma veebilehel koduõppega seonduvat informatsiooni ning koduõppe *facebook*'i grupp, kust saavad kõik huvilised pikemaajaliselt koduõpet praktiseerinud lapsevanemate käest abi ja nõu küsida. Ilmselt ei ole *facebook*'i grupp paljude lapsevanemate jaoks siiski piisavalt autoriteetne või usaldusväärne, lapsevanemad eelistataks, et oleks piirkondlikud koduõppe spetsialistid, kelle poole küsimuste tekkides pöörduda.

Lapsevanemad tunnevad puudust võimalusest oma piirkonna koduõppe perekondadega kokku saada, aega veeta ja kogemusi jagada. Esiteks on see keeruline, kuna koduõppe perekondi on Eestis vähe ning nad on hajusalt jagunenud üle Eesti. Teiseks seetõttu, et

informatsiooni koduõppel olevate perekondade kohta on lastevanemate hinnangul keeruline üles leida. Eelnev võib omakorda olla seotud sellega, et pehmetes ümbritsevate inimeste suhtumist ja hinnanguid, ei kiputa oma otsust last koduõppel õpetada tihti peale jagama.

Töö piirangud ja edasised uurimissuunad.

Töö piiranguteks peab autor enese vähest kogemust intervjuude läbiviijana. Selle piirangu mõjude vähendamiseks pidas autor kogu uurimisprotsessi vältel uurijapäevikut, mis oli abiks iga järgneva intervjuu kvaliteedi parendamisel, kogemusega kasvas uurija oskus hoida intervjuu fookust vähendamaks üleliigset infot ning oskus parajal momendil lisaküsimusi ja täpsustusi küsida. Samuti võib piiranguks pidada autori mõningast seost uuritavatega: kaks intervjuueeritavat olid autorile varasemalt tuttavad. Piirangu mõjude vähendamiseks püüdis töö autor intervjuude läbiviimisel ja andmeanalüüsil olla hinnanguvaba ning objektiivne.

Kvalitatiivsele uurimisviisile iseloomuliku valimi väiksuse tõttu ei ole uurimuse intervjuude põhjal võimalik teha suuremaid üldistusi, kuid töö tulemused võivad olla aluseks edasisele laiahaardelisemale uurimusele koduõppe korralduse arendusvõimaluste kohta Eestis. Samas pakuvad uurimuse tulemused vajalikku informatsiooni nii koolijuhtidele kui õpetajatele, kuidas koduõppijatega paremini toime tulla. Arvesse saab võtta lapsevanemate ettepanekuid koduõppe tugisüsteemide tõhustamiseks, näiteks koduõppe koordinaatori olemasolu muudaks koduõppe praktiseerimise lihtsamaks ja efektiivsemaks nagu näitab ka juba mõningate koolide kogemus, kuhu säärane ametikoht loodud on. Koduõppe maine parendamisele ja efektiivsema koostöö kujunemisele kooli ja koduõpet praktiseeriva pere vahel aitaks kaasa teadlikkuse tõstmine koolijuhtide ja õpetajate kogukonna tasandil. Seda toetaks hästi koduõppeteemaliste kogemuste ja praktikate jagamine erinevate infopäevade raames.

Kokkuvõte

Magistritöös uuriti, kuidas kirjeldavad koduõpet omal soovil praktiseerivad lapsevanemad oma tegevusi koduõppe protsessis ning millised on nende arvamused koduõppe eelistest, kitsaskohtadest ning arendusvõimalustest.

Andmete kogumiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud kümne koduõpet praktiseeriva lapsevanemaga, kelle koduõppe praktiseerimise kogemus jäi uurimuse läbiviimise hetkel vahemikku 1,5 kuni 7,5 aastat. Andmed analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsiga, kasutades induktiivset lähenemist.

Uurimuse tulemustest selgus, et lapsevanemad viivad koduõpet läbi erinevalt, lähtudes endale sobivast haridusfilosoofiast ning õppemethodikast, kohandades õppe-eesmärke ja tegevusi vastavalt oma väärtushinnangutele, lapse eelistustele ja huvile ning võimekusele. Lapsevanemad pidasid oluliseks, et õpetatav oleks võimalikult eluline ja näitlikustatud ning et laps saaks õppida läbi kohalolu ja kogemuse. Samuti, et laps ei oleks infoga ülekoormatud ning et õpe toimuks loomulikult, nõnda säilib lapses loomupärane huvi ja soov õppida ning nauditava õppe tulemusel saadud teadmised on püsivamad. Koduõppe puhul on päevakava paindlik ja rahulik, aktiivse õppetegevuse peale kulub enamasti vaid 2-4 tundi, mõnes peres ka vähem.

Põhiliste eelistena nimetasid lapsevanemad, et koduõppel olev laps on rahulik ja õnnelik, tal on päeva jooksul rohkem aega ja energiat tegeleda endale meelepäraste tegevustega, viibida õues ning käia mitmetes huviringides. Lapsel on planeeritud tegevuste ja kohtumiste käigus võimalusi suhelda igasuguses vanuses inimestega, seega ta õpib nägema ja aktsepteerima inimeste erinevusi, samas puudub surve pidevalt samastuda - laps julgeb erineda ning olla isikupärane. Õppeprotsessi saab kohandada vastavalt lapse huvidele ning lapsel on võimalik õppida toetavas ja loomulikus keskkonnas, mis on just temale antud ajahetkel kõige sobivam. Kui laps saab valida ise õppimise aega ja kohta, siis soovib ta ka rohkem oma õppimist juhtida ning selle eest vastutada. Olulise eelisenä nimetati ka võimalust perega rohkem koos olla ja sellest tulenevaid tugevaid ja lähedasi peresuhteid.

Peamiste kitsaskohtadena toodi välja ümbritsevate inimeste vähesed teadmised koduõppest ning sellest tulenev negatiivne suhtumine ja hinnangute andmine, mida on lapsevanemad kogenud ka koolijuhtide ja õpetajate tasandil. Koduõppekorraldust puudutavat informatsiooni on vähe või on see raskesti kättesaadav, koduõppijate seast on keeruline leida

mõttekaaslaseid, kuna neid on vähe ja nad elavad hajusalt Eesti erinevates piirkondades. Veel töid lapsevanemad raskustena välja, et koduõpet praktiseeriv vanem peab arvestama, et tal napib isiklikku aega ning isiklik eneseteostus peab mõneks ajaks tagaplaanile jääma. Koduõpe on tulemuslik vaid juhul kui inimene, kes on õpetaja rollis huvitub pidevast enesearengust ja on suuteline end distsiplineerima.

Arendustegevustena nimetati asju, millest lapsevanemad koduõppe praktiseerijatena puudust tunnevad, näiteks tõhusamad tugistruktuurid koduõppe praktiseerimise toetamiseks, sealhulgas koduõpet puudutava informatsiooni parem kättesaadavus ning koduõppe koordinaatori olemasolu. Nimetati ka võimalikke majanduslikke toetuseid koduõpet praktiseerivale perele ning peeti oluliseks teadlikkuse tõstmist koduõppest kui arvestatavast hariduse andmise viisist ning sellest tulenevat koduõppe kuvandi positiivsemaks muutumist.

Uurimuse praktiliseks väärtuseks võib pidada koduõpet praktiseerivate lapsevanemate ettepanekuid koduõppe paremaks korraldamiseks, misjuures on oluline nii teadlikkuse tõstmine ja sellest sõltuv koduõppe kuvandi muutus kui ka tõhusamad tugistruktuurid ning koolitusvõimalused koduõppe praktiseerijatele.

Summary

HOMESCHOOLING PARENTS' ACTIVITIES IN HOMESCHOOLING PROCESS AND THEIR OPINIONS ABOUT THE BENEFITS, DISADVANTAGES AND DEVELOPMENT OPPORTUNITIES OF HOMESCHOOLING

The aim of this Master's thesis was to study how homeschooling parents describe their activities in homeschooling process and what are their opinions about the benefits, disadvantages and development opportunities of homeschooling.

To gather the data 10 semi-structured interviews were carried out amongst homeschooling parents whose homeschooling experience was at the time of the research 1,5 to 7,5 years. The data from the interviews was analyzed using qualitative inductive content analysis.

According to the research parents have different approaches to homeschool. They use different educational philosophies and teaching methods adapting the purposes, content and the method of teaching based on their individual values and on children's personal preferences, interests and capability. Parents considered important that the children's learning experiences would be as authentic as possible and that the child would be able to learn through activity and experience, children should not be overloaded with information and learning should take place as naturally as possible. It is essential to maintain children's natural desire to learn because the knowledge created through an enjoyable learning experience is more permanent. Parents pointed out that homeschooling has flexible routine and a calm daily rhythm, active learning typically lasted 2 to 4 hours, in some families less.

In the parents' opinion the main benefits of homeschooling are that homeschooled children are calm and happy, they have more time and energy to be outdoors, do the things they love and take part of numerous extracurricular activities. Outside of the home, kids have opportunities to interact with children and adults of different ages, which exposes them to a wider variety of people and teaches them to accept differences. Homeschooled children don't experience the peer pressure, they don't have the need to identify themselves with others and have the courage to find their individuality. The learning process can be modified to fit the individual needs and interests of each child and learning can take place in an environment what is considered the most suitable at the certain moment. Parents said that when children can be part of the decision where and when to learn, they start to lead their learning process and take responsibility for it. Opportunities to spend more time with family and through that

developing strong and close relationships were also described as important benefits of homeschooling.

According to the participants of the survey, the main disadvantages were people's little knowledge about homeschooling and the resulting negative attitude or judgment towards homeschooling families, which the parents have also experienced from principals and teachers of traditional schools. Parents also feel that there isn't enough information about legal regulations of homeschooling or the information isn't as available as it could be. It is difficult to find kindred spirits among homeschoolers because there are few homeschooling families in Estonia and they live across the country. Parents stressed that a homeschooling parent doesn't have much personal time and personal fulfilment and career success have to be put on hold. Homeschooling is only successful when the person who has the role of the teacher finds continuous personal development important and has strong self-discipline.

As development opportunities, parents named things they feel homeschooling in Estonia is lacking of. Such as more efficient support structures including better availability of homeschooling regulations and the need for a homeschool coordinator. Parents also said that there should be some kind of financial support to homeschooling families and that it is important to raise the awareness of homeschooling being an acceptable form of education what could lead to improving the image of the method.

The practical value of this thesis are the parents suggestions on how to arrange homeschooling in Estonia more efficiently. This can be done by improving the image of homeschooling and developing more efficient support structures for homeschooling families.

Tänu sõnad

Täna pikaajalise koduõppe praktiseerimise kogemusega lapsevanemat prooviintervjuu ning selle käigus jagatud ettepanekute ning suuniste eest. Täna kõiki uurimuses osalenud lapsevanemaid usalduse eest - teie valmisolek oma kogemusi jagada võimaldas uurimuse sel kujul läbi viia. Täna kõiki, kes olid abiks kontaktide vahendamisel, mis võimaldasid jõuda järgmiste uuritavateni. Täna Kaisat kaaskodeerimise ning toetavate sõnade eest.

Olen tänulik elukaaslasele aja võimaldamise, toetuse ja vastutulelikkuse eest ning sõpradele pideva innustamise ja julgustamise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Aurini, J., & Davies, S. (2005). Choice Without Markets: Homeschooling in the Context of Private Education. *British Journal of Sociology of Education* 26(4), 461-474.
- Brint, S., Contreras, M., F. & Matthews, M., T. (2001). Socialization Messages in Primary Schools: An Organizational Analysis. *Sociology of Education* 74(July), 157–180.
- Eesti Hariduse Infosüsteem. (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.ehis.ee/>
- Eesti Vabariigi Haridusseadus (1992). *Riigi Teataja* 1992, 12, 192.
Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/968165>
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Green, C., & Hoover-Dempsey, K. (2007). Why Do Parents Homeschool? A Systematic Examination of Parental Involvement. *Education and Urban Society* 39(2), 264-285.
- Grusec, J. E. & Davidov, M. (2007). Socialization in the family: The role of parents. In E. J. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization* (pp. 284–308). New York, NY: Guilford.
- Hanna, L., G. (2012). Homeschooling Education: Longitudal Study of Methods, Materials, and Curricula. *Education and Urban Society* 44(5), 609–631.
- Jacob, S. A., & Furgerson, S., P. (2012). Writing Interview Protocols and Conducting Interviews: Tips for Students New to the Field of Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 17(42), 1-10.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kleiner, C., & Lord, M. (2000). Homeschool comes of age. *US News and World Report* 129, 53-54.
- Koduõppe ja haiglaõppe tingimused ja kord (2018). *Riigi Teataja* I, 06.03.2018, 1. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/106032018001>
- Kochanska, G., Woodard, J., Sanghag, K., Koenig, J. L., Yoon, J. E. and Barry, R. A. (2010). Positive socialization mechanisms in secure and insecure parent–child dyads: Two longitudinal studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 51, 998–1009.

- Kruusamägi, H. (2011). *Koduõpe - alternatiivne haridusvõimalus Eesti ja USA Kansase osariigi näitel*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Kunzman, R., & Gaither, M. (2013). Homeschooling: A Comprehensive Survey of the Research. *Other Education* 2(1), 4–59.
- Kõlli, E. (2013). *Koduõppe vajalikkus linna- ja maaõpetajate hinnangute põhjal*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Intervjuu. Tartu Ülikool. <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lines, P. M. (2000). Homeschooling comes of age. *The Public Interest*, 140, 74-85.
- Linsensbach, S. (2015). *The Everything Guide to Homeschooling: All You Need to Create the Best Curriculum and Learning Environment for Your Child*. Avon, MA: Adams Media.
- Martin-Chang, S., Gould, O. N., & Meuse, R. E. (2011). The Impact of Schooling on Academic Achievement: Evidence From Homeschooled and Traditionally Schooled Students. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 43(3), 195-202.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Art. 20.
- McLellan, E., MacQueen, K. M., & Neidig, J. L. (2003). Beyond the Qualitative Interview: Data Preparation and Transcription. *Field Methods*, 15(63).
- Medlin, R. G. (2000). Home schooling and the question of socialization. *Peabody Journal of Education*, 75(1 & 2), 107-123.
- Medlin, R. G. (2006). Homeschooled Children's Social Skills. *Home School Researcher*, 17(1), 1-8.
- Medlin, R. G. (2013). Homeschooling and the question of socialization revisited. *Peabody Journal of Education* 88(3), 284-297.
- Montes, G. (2006). Do Parental Reasons to Homeschool Vary By Grade? *Homeschool Researcher* 16(4), 11-17.
- Moreau, K. (2012). *Specific differences in the educational outcomes of those students who are home schooled vs. students in a traditional school setting*. Unpublished master's thesis. Northern Michigan University. Külastatud aadressil https://www.nmu.edu/education/sites/DrupalEducation/files/UserFiles/Moreau_Kathi_MP.pdf

- Murphy, J. (2014). The social and educational outcomes of homeschooling. *Sociological Spectrum* 34, 244-272.
- Pärn, L. (2012, 07. veebruar). Haridusekspert: iga pere ei saa koduõppega hakkama. Külalastatud aadressil <https://sobranna.postimees.ee/730832/haridusekspert-iga-pere-ei-saa-koduõppega-hakkama>
- Popova, V. (2014). *Koduõppe valikut mõjutavad motiivid ja sotsiaaldemograafilised tegurid Eestis*. Publitseerimata lõputöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Ray, B. D. (2017). A systematic review of the empirical research on selected aspects of homeschooling as a school choice. *Journal of School Choice* 11(4), 604-621.
- Ray, B. D. (2016). *Research facts on homeschooling*. Külalastatud aadressil <https://www.nheri.org/ResearchFacts.pdf>
- Ray, B. D. (2010). Academic Achievement and Demographic Traits of Homeschool Students: A Nationwide Study. *Academic Leadership: the online journal* 8(1). Külalastatud aadressil <https://www.responsiblehomeschooling.org/wp-content/uploads/2017/02/Ray-2010-academic-leadership-journal.pdf>
- Reich, R. (2008). On Regulating Homeschooling: A Reply To Glanzer. *Educational Theory*, 58(1), 17-23.
- Reich, R. (2005). *Why homeschooling should be regulated*. Külalastatud aadressil <http://fliphtml5.com/fljr/mwlr/basic>
- Romanowski, M. (2001). Common Arguments about the Strengths and Limitations of Home Schooling. *The Clearing House* 75(2), 79-83.
- Romanowski, M. (2006). Revisiting the Common Myths about Homeschooling. *The Clearing House* 79(3), 125-129.
- Rothermel, P. (2003). Can We Classify Motives for Home Education? *Evaluation and Research in Education* 17, 74-89.
- Siigur, J. (2007). *Koduõppe võimalused Eesti haridussüsteemis*. Publitseerimata magistr töö. Tallinna Ülikool.
- Tammar, K. (2010). *Kooli ja vanemate tõlgendused koduõppest kui koostööst*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Thomas, J. (2016a). Instructional Motivations: What Can We Learn from Homeschooling Families? *Qualitative Report*, 21(11), 2073-2086.

- Thomas, J. (2016b). Learning from Homeschooling Routines. *Journal of Research on Christian Education*, 25(3), 233-250.
- Thomson, D., Bzdel, L., Golden-Biddle, K., Reay, T., Estabrooks, C. A. (2005). Central Questions of Anonymization: A Case Study of Secondary Use of Qualitative Data. *Forum: Qualitative Social Research*, 6(1), Art. 29
- Trasberg, K. & Kruusamägi, H. (2006). Koduõpetuse võlud ja valud - USA ja Eesti kogemus. I. Kraav, & R. Mikser (Toim), *Rahvuslik ja rahvusvaheline Eesti hariduses* (lk 156-165). Tartu: Eesti Akadeemiline Pedagoogika Selts.
- Vapper, T. (2016, 17. oktoober). Vastutus lapse hariduse eest. *Õpetajate Leht*. Külastatud aadressil <http://opleht.ee/2016/10/kui-pere-on-valinud-koduoppe/>
- West, R. L. (2009). The harms of homeschooling. *Philosophy and Public Policy Quarterly*, 29(3-4), 7-12.
- Zhao, J. & Badzis, M. (2014). Parents' perspectives on homeschooling in Chinese mainland. *International Proceedings of Economics Development & Research*, 78(4), 17-21.

Lisad

Lisa 1. Intervjuu küsimuste kava

Üldandmed:

- Mitu last oli teil eelmisel, 2016/2017 õppeaastal koduõppel?
- Kui vana(d) oli(d) lapse(ed) eelmisel õppeaastal ning mitmendas klassis käis(id)?
- Kui kaua olete koduõpet praktiseerinud?
- Miks otsustasite lapse koduõppele jätta?

1. Koduõppe korraldus ja päevakava

1.1 Milline on teie igapäevarutiin? Kas teie päevaplaan on ajaliselt määratletud? Kui pikalt kestab aktiivne õppetegevus?

1.2 Palun kirjeldage koduõppe planeerimisprotsessi. Kui pikaks perioodiks tegevused ette planeerite? Kust leiate materjale?

1.3 Missugune on teie õpetamisstiil? Kirjeldage oma rolli koduse õppeprotsessi läbiviijana (*vajadusel täpsustamiseks* - kuidas õppeprotsessi juhite, kuidas last suunate, milliseid strateegiaid õpetamisel kasutate).

2. Koduõppe eelised ja kitsaskohad

2.1 Mis on koduõppe eelised traditsioonilise hariduse ees?

2.2 Mis on koduõppe puhul raske? Milliste takistustega olete koduõpet planeerides ja läbiviies kokku puutunud?

2.3 Milliste oskuste kujundamisele ja arendamisele tuleks koduõppel oleva lapse puhul erilist tähelepanu pöörata? Kas ja kuidas seda teete?

3. Koduõppe arendusvõimalused

3.1 Milliseid võimalusi näete koduõppe kitsaskohtade leevendamisel?

3.2 Mis toetaks koduõppe vanemat? Mis muudaks koduõppe praktiseerimise teie jaoks lihtsamaks ja efektiivsemaks?

Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust

Laupäev 20.01

Viisin läbi prooviintervjuu. See oli minu esimene intervjuerimise kogemus ning kogu protsess oli keerulisem, kui ma oleksin arvanud. Ilmselt seetõttu, et olin väga närvis. Õnneks ei olnud inimene mulle päris võõras. Prooviintervjuu oli väga vajalik. Intervjueritav oli pikaajalise koduõppe kogemusega ema, lootsin kasutada tema kui n-ö eksperdi arvamust küsimuste testimisel: kas intervjuu küsimustega saan vastused kõikidele uurimisküsimustele; kas kõik on arusaadav või vajab miski ümbersõnastamist; kas mõni küsimus võiks lisaks olla jm. Ilmnes, et küsimustega saab vajaliku info kätte, kuid muutsime arutelu käigus nii mõnegi küsimuse sõnastust. Üks äpardus juhtus ka. Nimelt salvestusprogramm vedas alt (kuigi kodusel testimisel töötas kõik kenasti). Salvestatud sai vaid intervjuu esimesed 7 minutit. Õnneks lisasin ettepanekud ja arutelupunktid intervjuu käigus kirjalikult, seega vajalikku infot kaotsi ei läinud. Hea, et see juhtus prooviintervjuu käigus. Nüüd tean, et edaspidi kasutan teist salvestusprogrammi.

Reede 16.02

Kolmas intervjuu. Esimest korda oli tegemist mulle täiesti võõra inimesega, kes vastas minu üleskutsesele koduõppe *facebook*'i grupis. Kohtusime tema kabinetis ning sealne vaikne keskkond oli intervjuu läbiviimiseks ideaalne. Seda intervjuud läbi viies tundsin end juba palju mugavamalt ning ei ajanud küsimuste osas näpuga järge vaid kuulasin, et kõik teemavaldkonnad saaksid kaetud. Selle pere kogemus oli taaskord väga huvitav ja inspireeriv. Eriti vahva on, et sain tema kaudu kaks huvitavat vihjet inimeste kohta, kes võiksid uurimuses osaleda.

Pühapäev 11.03

Üheksas intervjuu. Jälle nii põnev isiksus ja huvitav kogemus! Kohtusime kokkuleppel ühes vaiksuses kohvikus, mis oli intervjuu läbiviimiseks täitsa sobiv. Siiani ka kõige pikem intervjuu - tund ja 17 minutit. Huvitav ka selle poolest, et koduõppele jäi laps alates 6ndast klassist (kuigi intervjueritav ütles, et mõte laps koduõppele jätta on tal kuklas tiksunud juba lapse sünnist alates). Pidin taaskord end tagasi hoidma, et mitte vestlusesse laskuda. Püüan üldiselt vestlust vältida seepärast, et uuritavat oma jutuga mitte suunama ja mõjutama hakata. Seekord tundub, et inimesest sai mulle isegi tuttav, kellega soovime ka edaspidi kokku saada. Vähemalt selliste emotsioonidega me teineteisest lahkusime. Jällegi surve! Pean andma endast parima, et mitte uurimuses osalejatele pettumust valmistada. Kui oleksin mõne neutraalsema teema valinud, siis oleks olukord momendil kindlasti lihtsam aga samas ka igavam. Teema on minu jaoks väga põnev.

Neljapäev 15.03

Olgugi, et ma alustasin transkribeerimisega paralleelselt intervjuude läbiviimisega juba mõnda aega tagasi, siis pole ma endiselt sellega ühele poole saanud. Ühe intervjuu transkribeerimiseks on kulunud nii 5-7 tundi. Kui ma tagasivaatavalt saaks midagi muuta, siis kindlasti seda, et intervjuude läbiviimise keskkond oleks võimalikult vaikne. Ma viisin suure osa intervjuusid intervjueritavate soovil läbi erinevates kohvikutes ja olenevalt taustamürast on transkribeerimine üsna keeruline, rääkimata erinevatest ootamatutest helidest, mis suisa toolilt õhku hüppama sunnivad.

Laupäev 24.03

Olen nüüd mõned päevad tegelenud andmete kodeerimisega. Protsess on keeruline, kuna andmemahd on suur ja kogu info tundub vajalik ja huvitav. Kuidas küll sellelt 156 leheküljelt leida uurimisküsimuste seisukohast kõige olulisem info? Andmestikus orienteerumine on keeruline, kuna teemad on omavahel läbipõimunud ning vajalikku infot erinevate uurimisküsimuste valguses lipsab sisse kogu intervjuu vältel erinevate kogemuste ja tegevuste kirjelduste juures. Fookuse hoidmiseks kirjutasin uurimisküsimused märkmepaberitele ja kleepisin need arvuti külge. See on suureks abiks. Kui tähelepanu kipub hajuma, siis on konkreetne küsimus kohe silmade ees.

* teen kodeerimise käigus väljavõtteid huvitavamatest ja iseloomuga tsitaatidest, mida kasutada tulemuste osa ilmestamiseks.

Reede 06.04

Alustasin kategoriseerimisega. Olgugi, et sain just värskelt korduva kodeerimisega ühele poole ning kogu andmestik on 2 korda kodeeritud, ilmnes siinkohal veel vajadus omavahel liialt sarnaseid koode ühendada. Osa koode vajab ka ümbersõnastamist, olen eelnevalt mõned koodid jätnud liiga pikaks ja lohisevaks.

Laupäev 14.04

Olles nüüd andmeid ka korduvalt kategoriseerinud, tundub, et olen lõpuks jõudnud tulemusteni. Koostöös juhendajaga said kategooriad lõplikult ka konkreetsemaks ning avavad kenasti sisu.

Lisa 3. Väljavõte transkriptsioonist

K: Mhmh, ja kui kaua sa oled kokku koduõpet praktiseerinud?

V: Mmm, kolmas aasta.

K: kolmas aasta...ja miks sa otsustasid koduõppe kasuks?

V: eee, eelkõige sellepärast, et ma nägin, et see mida koolides õpetatakse ei keskendu kuidagi sellele, et....õpilased saaksid õnnelikeks inimesteks, et ei keskenduta õpilase õnnelikuks saamisele pluss see keskkond, ma nägin, et ei toetaks kuidagi mu püsimatut poega (naerab kergelt) et..., et talle, ma nägin, et oleks kasulikum keskkond, kus ta saaks olla rohkem liikuvam, rohkem selline (mõtleb) tema loomusele vabamalt valida siis õppe.... selle tunni pikkust...

K: mhmhm

V:...kui ka pauside pikkust, et saaks ise valida ja vastavalt sellele nagu....eee, mnjah, ise nagu organiseerida seda.

K: Aga milline on teie igapäeva rutiin, et kas teil on päevaplaan ajaliselt määratletud, et on nagu kindlalt paika pandud, kui pikalt aktiivne õppetegevus kestab või....

V: No üldjoontes meil on jah paika pandud see, et kui me hommikul ärkame, siis meil on omad mingid tegevused. Peale hommikusööki hakkab esimene tund eks onju, ja siis on paigas, et see kestab noh niimoodi 20 minutit kuni 40 minutit.

K: mhmh

V: Vastavalt sellele kuidas me näeme, et olenevalt aimest kui on selline, mis nõuab rohkem keskendumist, siis peale 20 minutit on meil väikene paus, sest siis nagu...nagu ka teadlased on uurinud ja on tulnud välja, et inimese aju töötab kõige efektiivsemalt kui on 20 minutit tööd, 10 minutit pausi, 20/25 minutit tööd ja siis niimoodi, et ma üritan, noh ma näen, et tegelt lastel ongi see, et kui nad üritavad liiga pikalt ühte asja nagu pidevalt töötleda-töötleda, siis tekib see mingi siuke väsimus, siuke nagu...mingi nagu kinnijäämine võib tekkida. Aga olenevalt nagu jah, olenevalt aimest, et vahest on just vaja sellist hästi süvitsi ja 40 minutit järjest, et on väga hea minna nagu pikalt, aga üldiselt meil on rütm niipalju paigas, et nad teavad, et neil päev hakkab ikkagi koolitööga...

K: ja tavaliselt kui...et mitu tundi ühes päevas...

V: no see varieerub meil, aga üldiselt noh 2 tundi on sellised, et on kindlasti iga kord ja vahest on 2, vahest on 2....2-4 tundi ja see on täiesti piisav.

Lisa 4. Koodidest kategooriate moodustumine teise uurimisküsimuse “Millised on lastevanemate arvamus koduõppe eelistest?” näitel.

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad
Lapsel on rohkem vaba aega Rohkem aega erinevates huviringides käia Rohkem võimalusi õues viibida Päevakava on paindlik ja vaba Laps saab une täis magada	Oskuslik ajakasutus ja - juhtimine	Eelised lapsele
Areneb tugev eneseteadvus ja enesekindlus Laps julgeb olla tema ise Lapse potentsiaal saab avalduda täiel määral Laps ei pea samastuma, talle jääb tema isikupära Laps ei pea end võrdlema teistega	Lapse isiksuse kujunemine	
Laps suhtleb vabalt erinevas vanuses inimestega Lapsel on iseseisva mõtlemise võime (eneseusaldus) Koduõppe laps on küpsem Laps on oma ea kohta iseseisev Koduõppelaps julgeb unistada suurelt	Sotsiaalne ja emotsionaalne areng	
Rahulik keskkond Pole koolikiusamist Laps kasvab oma perekonna turvalises tagalas Lapsel pole stressi Laps on õnnelik	Rahulik ja turvaline keskkond	
Õpe toimub loomulikumalt, loovamalt Koduõpe pole nii intensiivne Võimalus õppida plokkidena Laps on kaasatud õppetegevuste planeerimisse Õppeprotsess on pidev ja n-õ elu loomulik osa Laps julgeb esitada ilma piiranguteta küsimusi Individuaalne lähenemine õppesisu ja -meetodite valikul Lapsed õpetavad üksteist Laps õpib iseseisvalt töötama Laps on aktiivne osaleja Võimalus õppida üks ühele Laps saab kohese tagasiside Lapsel on võimalus õppida lähtuvalt huvist Pole sundi õppida hinnete pärast Koduõpe toetab lapse loomulikku arengut Lapsel on võimalik õppida läbi kogemuste, reaalse elu Laps õpib vastutama	Õppimise mitmekesisus	
Laps suhtub õppimisse positiivselt Lapses säilib aktiivne huvi õppimise vastu Laps loeb palju	Õpirõõmu säilitamine	

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad
<p>Võimalus perega koos olla Perele sobiv päeva- ja ajakava Põlvkondadevahelised sidemed ja teadmiste andmine Puudub autoriteet väljaspool perekonda Kvaliteetsem ja lähedasem vanema-lapse suhe</p>		<p>Eelised elukorraldusele ja pereelule</p>
<p>Vabadus valida õpikeskkond ning kohandada seda vastavalt vajadusele Võimalus planeerida õpe tuginedes oma väärtushinnangutele Tunned oma last - oled talle parim õpetaja Kontroll lapse sotsiaalsete suhete üle Võimalus valida endale meelepärane haridusfilosoofia ja õppematerjalid Lapsevanema jaoks arendav</p>		<p>Eelised lapsevanemale kui koduõppe läbiviijale</p>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kärt Kao (sünnikuupäev: 20.03.1988)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose,

„Lastevanemate tegevused koduõppes ja nende arvamused koduõppe eelistest, kitsaskohtadest ja arendusvõimalustest“, mille juhendaja on Karmen Trasberg,

- . 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- . 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.05.2018